

EGO

OKTOBER 1984



MAANDBLAD VAN DE HUMANISTISCH GEESTELIJKE VERZORGING IN DE KRIJGSMACHT

Humanistisch Onderwijs Instituut
BIBLIOTHEEK
Postbus 797 - 3000 AA Rotterdam



**Zinnige opdracht?
EGO lezen!**

EGO

MAANDBLAD VAN DE DIENST
HUMANISTISCH GEESTELIJKE
VERZORGING IN DE KRIJGSMACHT
UITGAANDE VAN HET
HUMANISTISCH VERBOND

nr. 10 - oktober 1984
23e jaargang

Abonnementsprijs f 12,- per jaar, te storten op postgirorekening 480414 t.n.v. Hoofdraadsman Humanistisch Geestelijke Verzorging te Zeist. Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

Redactie:

Klazien van Brandwijk-Wiltjer, Wim Heij (voorzitter), Wim Reinders, Hans Schonk, Frank Spoelstra, Cher Turel, Paul Vonk.

Vaste medewerkers:

Bert Brounts, Adriaan Bijl, Theo Carree, Anton Constandse, Sietse van der Hoek, Jan Kooijman, Willy Lohmann, Frits Maas, Leo van Opzeeland, Rien Robijns, Adriaan Soeterbroek, Jan Stoof, Frans Wermer, Hans van Wissen.

Eindredactie en vormgeving:

Frank Spoelstra

Druk:

Brouwer Offset b.v. Utrecht
Gedrukt op kringlooppapier

Adres redactie en administratie:

Bureau Hoofdraadsman
Coornherthuis, Oranje Nassaulaan
71, 3708 GC Zeist. tel. 03404-14436.

Inhoud

Solliciteren . . .	2
Drie weken Nieuwersluis	4
De Amerikaanse presidents- verkiezingen	6
Oradour - 10 juni 1944	8
Streets of fire	10
„Anders is gewoon“ (poster)	12
Gedicht/Geknipt voor u	14
Natuurkalender '85	15
De Olympische Spelen	16
De krijgsmacht die de democratie verdient	18
William Morris	20
Boeken/bladen/brochures	22
Adriaan	22
EGO-puzzel	23
Willy Lohmann	24

Foto voorpagina: Rienk-Jan Huizenga

EGO helpt jezelf helpen

Solliciteren . . .

Met de regelmaat van de klok verlaten grote groepen jongeren de dienst om terug te gaan naar de burgermaatschappij. Betekende terug naar de burgermaatschappij een aantal jaren geleden „terug naar je oude baas“ nu betekent het voor veel mensen werkloosheid.

Sommigen maken dan ook in de loop van hun diensttijd de keus om weer te gaan studeren. Anderen solliciteren zich blauwe vingers, maanden voor dat ze de dienst verlaten. Een enkeling heeft „geluk“.

Bij de mensen die terug kunnen naar hun oude baas leeft de (vage) angst dat ze zes weken na hun terugkomst weer op straat worden gezet: „Na veertien maanden lummelen heeft mijn baas toch niets meer aan me“. Natuurlijk neemt hij me voor de vorm terug, maar mijn vervanger is erg goed hoorde ik laatst. „Een van mijn kollega's die terugkwam uit diens heeft zes weken salaris gekregen. Hij hoefde niet te komen werken, da's lullig hoor, want hij had in dienst al kunnen gaan solliciteren.“

Spanningen

Het wachten met zoeken naar een baan tot het moment dat je de dienst verlaat brengt nogal eens spanningen met zich mee: „Die pa van mij is helemaal

gek . . . ik moet nog acht maanden dienen en hij wil nu al dat ik ga solliciteren.“

„Het hele weekend door lopen ze thuis te zaniken, dat ik toch echt achter werk aan moet. Ik zie dat totaal niet zitten

VOORBEELD

Peter Houtman
Spaanderweg 12
1256 XZ Boomstad
telefoon 03456-789

Boomstad, 12 oktober 1984

Aan: B.V. 't Klompje
Houtweg 8
1234 XY Boomstad

Mijne Heren,

Naar aanleiding van uw advertentie in de Boombrode, solliciteer ik hierbij naar de functie van leerling klompenmaker.

Mijn persoonlijke gegevens zijn:

naam: Peter C.M. Houtman
adres: Spaanderweg 12, 1256 XZ Boomstad
geb. datum: 21 mei 1966
geb. plaats: Boomstad
opleiding: L.T.S. - C houtbewerking (zie cijferlijst)
Rijbewijs B-E.

Ik kom graag voor deze baan in aanmerking, omdat ik het vak van klompenmaker wil leren.

In afwachting van uw berichten, verblijf ik inmiddels,

hoogachtend
Peter Houtman
P. Houtman

om, ik wil eerst een paar maanden rust a mijn diensttijd. Ik zie nog wel."

"Ik ben nu al vijf keer niet aangenomen, omdat ik nog zolang in dienst moet. Toch knipt mijn moeder iedere advertentie die in mijn richting is uit, doodziek word ik ervan. En om geen ruzie te rijgen blijf ik brieven sturen. Als ik dan weer eens word afgewezen is dat voor mijn vader weer een argument om me terug naar de schoolbanken te krijgen."

Adviezen

Andere ouders, vaders met name, grijpen deze „slechte" tijd aan om zoonlief te adviseren bijv. voor minder dan het minimum loon te gaan werken. Als je eerst maar wat hebt, is dan het motief. Ga nu maar als zaterdaghulp werken, dan doe je wat ervaring op en lig je ook niet de hele zaterdag op je nest."

Zeg maar dat je vijftig gulden minder per maand wilt verdienen, dan nemen ze je wel. Als ze weten wat je kunt, geven ze je wel meer. Maak je eerst maar eens waar."

Je kunt toch aanbieden dat je in de weekenden vast komt helpen? Dan leren zij je vast kennen en jij doet ervaring op."

"Blijf in dienst, dan heb je vastigheid", wordt ook nogal eens geadviseerd. Dat is zoon dat niet zo ziet zitten valt niet in goede aarde, want . . . „ik had toch een prima diensttijd."

Je moet niets

Wat je er ook over zegt of schrijft, het vinden van een baan is niet gemakkelijk. En voor sommige mensen en in sommige streken bijna onmogelijk. Het betekent dat nu, dat je bij de pakken neer moet gaan zitten? Moet je nu voortdurend de kranten doorspeuren of vooral binnenstappen met de vraag: Heeft u werk voor mij?" Of moet je gaan adverteren: „Jongeman, 21 jaar, zoekt werk, is bereid tot alles en tevreden met het minimum jeugdloon."?

Moet je . . . ?

Je moet niets.

Je zou hooguit eens na kunnen gaan denken over wat voor jou de beste weg is: Wil je werk? Wat voor werk? Waarom? Welke mogelijkheden zijn daarin? 'en koste van wat wil ik een baan? Als je al dat denkwerk hebt verricht en je besluit te solliciteren, zijn de volgende aandachtspunten wel handig.

De sollicitatiebrief

- een sollicitatiebrief moet er netjes uitzien
- een sollicitatiebrief moet met de hand geschreven zijn
- een sollicitatiebrief schrijf je eerst in het klad, daarna in het net
- een sollicitatiebrief lees je altijd even na op taal- en/of schrijffouten voordat je hem in een enveloppe stopt
- een sollicitatiebrief moet worden geschreven op een normaal gelinieerd vel uit een schrijfblok
- een sollicitatiebrief bevat:



- op welke advertentie je reageert
- voor welke baan je in aanmerking wilt komen
- jouw persoonlijke gegevens, zoals naam, geboortedatum, adres en opleiding
- de reden van jouw sollicitatie
- een sollicitatiebrief gaat vergezeld van afschriften van je cijferlijsten

(Zie het afgedrukt voorbeeld)

Het sollicitatiegesprek

De bedoeling van een sollicitatiegesprek is in de meeste gevallen om elkaar te leren kennen. De werkgever wil informatie over jou en voor jou is dit het moment meer over de baan, het bedrijf, je rechten en plichten te weten te komen. Bereid je daarom goed voor. Schrijf mogelijke vragen van te voren op en neem je lijstje mee naar het gesprek. Je hebt dan meer mogelijkheden om actief deel te nemen aan het gesprek.

Punten die op zo'n lijstje voor kunnen komen:

- is er een omschrijving van je aanstaande functie
- hoe zit het met promotiemogelijkheden, moet je daarvoor diploma's halen
- kun je gaan studeren en heeft het bedrijf daarvoor regelingen
- hoe staat het met de bestaanskansen van het bedrijf
- hoeveel mensen werken er in het bedrijf
- werk je met meerdere mensen in die baan
- zou je het bedrijf mogen zien
- is het mogelijk met je toekomstige collega's te praten
- is er een collectieve arbeidsovereenkomst (C.A.O.)

- zijn er speciale regelingen rond vakanties en feestdagen
- hoe hoog is je loon, is dat bruto of netto
- krijg je reiskostenvergoeding
- hebben zij speciale verwachtingen t.a.v. jou (overwerk in bepaalde tijden, ander werk als er iemand ziek is enz.)

(Denk nu niet: „als ik dat allemaal vraag nemen ze me nooit". Door je goed voor te bereiden, vragen te stellen en interesse te tonen in de baan en het bedrijf laat je zien dat je solliciteren niet ziet als het kopen van een Mars, maar dat je het serieus neemt. De werkgever zal jou ook verschillende vragen stellen.)

Arbeidsovereenkomst

Je bent naar aanleiding van je brief uitgenodigd, je hebt een gesprek gehad en jullie komen overeen dat jij de baan neemt/krijgt. Je sluit dan met de werkgever een arbeidsovereenkomst. Dit kun je zowel mondeling als schriftelijk doen. Doe dit schriftelijk, zowel jij als je baas kunnen dan altijd terug vallen op schriftelijke afspraken. Wat moet er in zo'n arbeidsovereenkomst staan:

- jouw naam en adres
- naam en adres van de werkgever
- de functie die je gaat vervullen
- de datum van indiensttreding
- de eventuele proeftijd
- je beginsalaris (ook als er een CAO is moet dat worden genoemd)

En dan aan de slag. Wil je meer informatie over solliciteren? Bij de jongerenorganisatie FNV, Oorsprongpark 9, Utrecht hebben ze handige informatie.

Klazien van Brandwijk - Wiltjer

Drie weken Nieuwersluis

Dienstplichtig soldaat hield dagboek bij

Dienstplichtig soldaat Frans Duijndam (20) van de Paostcie van het 45^e Painfbat uit Steenwijk weigerde op 15 maart van dit jaar op sitewacht te gaan. Reden: de kernbewapening. Ongelukkigerwijze voor hem moest zijn onderdeel in het kader van bijstandsverlening enkele maanden later naar Woensdrecht. Wederom weigerde Frans om dezelfde reden. De krijgsraad veroordeelde hem tot drie weken militaire detentie.

Aangezien veel militairen, soldaten als kaderleden, veelal nauwelijks enig idee hebben wat Nieuwersluis inhoudt, vroeg EGO aan Frans Duijndam om zijn wederwaardigheden op te schrijven. Op deze pagina's zijn, sterk ingekorte, impressies.

Vrijdag

Het is vrijdag, de dag dat ik naar Nieuwersluis moet. Ik ontbijt voor de laatste keer met de jongens op de kazerne in Steenwijk. Na het eten neem ik afscheid van de jongens op de kamer. Ze wensen me allemaal veel sterkte en zeggen, dat ze me op de kamer zullen missen. Om half negen word ik met een Laro naar Nieuwersluis gebracht onder begeleiding van een sergeant.

Daar aangekomen moet ik mijn privé-spullen inleveren, een vingerafdruk op papier zetten en naar de M.G.D. Na een gesprek over het totale programma met een luitenant, overigens heel vriendelijk, wordt mij een cel toegewezen en moet ik mijn kast(je) inruimen. Het in je cel zitten noemen ze hier „krukken“. Na het avondeten mag ik nog even naar huis bellen. Om kwart voor elf gaat het licht uit. Verplicht slapen.

Zaterdag

Het is zeven uur, de cel gaat open. Opstaan! Wassen. Dat is het enige dat je zonder bewaker mag doen. O, ja, eten mag je ook zonder bewaker. Daarna moet alles worden schoongemaakt. Na het middageten weer „krukken“. Sommigen balen ervan. Ik nog niet. Je kan dan lekker naar de muziek uit de luidspreker luisteren. Ik moet ook nog even naar de dokter. Kort gesprek. Om twee uur krijgen sommigen bezoek. Een sergeant roept: „Eerste rust“. Dat betekent dat je voor je cel moet gaan staan, vaak hebben ze dan wat te zeggen. Deze keer niet. De rest van de dag lezen en een spelletje. Om kwart over tien moeten we al naar bed.

Zondag

Om zeven uur moet je ook op zondag uit bed. 's Morgens is er koffie met een tompoes. Daarna kun je naar de dominee. Ik ga, omdat je toch niets anders te doen hebt. 's Middags krijg ik bezoek van mijn broer. Het bezoek vindt plaats in een kantine met tafeltjes. Ik krijg een boek van mijn broer. De „leiding“ doet daar moeilijk over. Vanavond ga ik



Frans Duijndam

maar wat lezen en tv-kijken.

Maandag

Na het opstaan en ontbijt krijgen we een les M.G.D. Een verouderde film over hulp aan gewonden. Daarna „krukken“. Eindelijk vandaag sporten. Eerst zwemmen, dan een partijtje voetballen. Wederom „krukken“. De avond is weer hetzelfde: lezen en tv-kijken. Kwart over tien naar bed.

Dinsdag

Vandaag gaan er een aantal roeien. Ze hebben maar één boot voor twaalf man

en we „zitten“ hier met twee en twintig man, dus moeten er een paar achterblijven. Ik ook. Helaas! Maar de achterblijvers mogen sporten. Hardlopen en voetballen. 's Middags gesprek met officie Sociale Dienst en daarna met de raadsman. Het gesprek gaat over hetzelfde hoe ik het ervaar om hier te „zitten“. Ik houd het hier wel drie weken uit. De avond is hetzelfde.

Woensdag

Ik moet eten gaan halen uit de keuken en uitdelen aan de jongens. Na de af was krijgen we een film over het Unifil leger in Libanon. Het is zo'n sensatie film, waar alles mooier lijkt dan de werkelijkheid. Daarna g.v.-les. Wederom een film, die ik al een keer heb gezien. Na het middageten roeien op de Vecht. Heerlijk, alleen wat pijn in mijn handen. 's Avonds even naar huis bellen.

Donderdag

Om zeven uur eten halen in de keuken en uitdelen. Na het eten „eerste rust“ dat roepen ze wel vijf keer per dag. Ge reed maken voor het sporten. Ik moet een paar gym schoenen lenen, omdat ik twee rechte schoenen heb gekregen. Na het sporten mogen we niet douchen maar moeten gelijk terug (niet zo fris). Van de A.V.N.M. krijg ik een boek, eer leuk gebaar. Na de koffie mag ik dan eindelijk mijn boeken ophalen, die ik afgelopen vrijdag moest inleveren. 's Middags roeien op de Loosdrechtse plassen. Te gek! De dag is zo voorbij.

Vrijdag

De dag begint weer hetzelfde. Om half negen gaan we sporten, zelfs twee keer. Wederom geen douche! Waarom weer ik niet. Na het sporten „krukken“. Tijdens de koffiepauze krijg ik veel post. Ook is er een kaart bij van de jongens uit Steenwijk. 's Avonds dan eindelijk een douche. Ik ga vroeg naar bed, want ik ben al vrij moe van al dat sporten. Ik ben hier al weer een week!

Zaterdag

Uitslapen tot half acht. Na het ontbijt mogen we wat voor onszelf doen. Ja, wat moet je nu eigenlijk gaan doen in een cel? De zaterdag en zondag zijn lange dagen met weinig of geen sport.

Zondag

Om half elf g.v. Er gaan uiteindelijk maar vier jongens naar toe. Het gesprek gaat over mensen, die geen hoop op idealen meer hebben. Het wordt toch een gezellig gesprek. Om twee uur komen mijn ouders met Jos (mijn „kollega Woensdrecht-weigeraar“) op bezoek. Een uur bezoek is toch wel erg kort om elkaar alles te vertellen. 's Avonds gaat de tv aan. Het maakt niet uit wat er komt, hij moet gewoon aan. De rest van de avond is hetzelfde.

Maandag

Ik word wakker onder de muggebeten. Na het ontbijt krijgen we weer een les M.G.D. met een film waar veel bloed voorkomt (iedereen misselijk), daarna vrijaf. De jongens leren me een kaart

pel dat boonaken heet. Wederom „krukken“. 's Middags zwemmen en voetballen. Het is warm (27°). De douche is zalig. Na het avondeten tafeltennissen en kaarten. In bed lees ik nog wat.

Dinsdag

Om half negen gaan we roeien. De kofie krijgen we in een echte stenen kop en niet uit die vieze beker van je veldles. Na een uurtje roeien terug naar de kazerne. 's Middags maar met zes man sporten. Veel mutanten. Na het douchen moet het kazerneterrein worden schoongemaakt. Ik baal! Zulk zinloos werk als dat heb ik nog nooit gedaan. De sergeant ziet van alles liggen, ik niet. Na een uur doeleloos te hebben rondgelopen op het kazerneterrein moeten we weer terug naar onze cellen.

Woensdag

Nog negen dagen en ik ben weer een vrije jongen. Gelukkig maar, want het wordt nu toch wel een sleur. Iedere dag is toch bijna hetzelfde. Vandaag weer veel sport (29°). 's Middags een slechte film gehad in een hete filmzaal. Ik hoop dat ik nu beter kan slapen dan gisteren, want het was onwijs heet in de cel.

Donderdag

Het is eigenlijk te warm om te schrijven. Alles plakt. Na het sporten wil ik douchen, maar het mag niet. Ik vraag toch door. Het mag. Veel helpt het niet, omdat ik moet vegen op de kazerne (1½ uur) en met zo'n hitte. Na het eten roeien.

Vrijdag

Vanmorgen de stormbaan gehad. Tijdens de stormbaan valt er iemand in een vieze sloot. Dikke pret. Bij de post zit er een kaart bij van mijn zus. Onder het „krukken“ mogen we met groepjes van vier man naar de W.Z.Z. om boeken te ruilen. Ik mag wel alleen naar de W.Z.Z., maar dan onder begeleiding. 's Middags weer voetballen. Vijf man springen nu spontaan in het vieze slootje. Daarna douchen en verder vrijaf, nou ja vrij? Vanavond mogen we weer in sporttenu rondlopen.



„Zulk zinloos werk als dat heb ik nog nooit gedaan“

Foto: Rienk-Jan Huizenga

Zaterdag

Het is weer weekend (het laatste hier hoop ik). Vanmorgen de hele afdeling schoongemaakt. 's Middags onverwachts bezoek van twee broers van mij en een meisje dat ik ken. Het bezoekuurtje gaat veel te snel voorbij. Vandaag geen sport. Vanavond ga ik maar wat tv-kijken om de tijd door te komen.

Zondag

Om zeven uur het bed uit. Tot tien uur mogen we iets voor onszelf doen. Maar wat kun je dan doen? De mogelijkheden zijn beperkt. Daarna naar de dominee. Leuk gesprek gehad. Na het middageten „krukken“, wat lezen en slapen. 's Avonds uit verveling tv-kijken.

Maandag

's Morgens eten halen met mijn buurjongen die in de cel rechts van mij slaapt. Na het eten borden afwassen en les M.G.D. Daarna „krukken“. 's Middags zwemmen en voetbal. Na het avondeten een ongelukje gehad. Ik stootte nogal wild tegen een gamel aan, gevolg: één gebroken voortand, de tweede gebroken en in de lengte doorgescheurd. Geen pijn, wel raar gevoel. Morgen pas naar de dokter voor een afspraak met de tandarts. Ik hoop dat ik er goed mee zal kunnen slapen.

Dinsdag

De afgelopen nacht heb ik goed kunnen slapen, ondanks de twee afgebroken tanden. Na een bezoek aan de dokter

word ik prompt naar Utrecht gestuurd. De tandarts aldaar bekijkt de schade en adviseert stiftanden op de nog aanwezige stompjes. De tandarts in Steenwijk moet de stiftanden er op zetten. Terug in Utrecht hoor ik dat een aantal jongens een plan hadden voorbereid om te ontsnappen. De „leiding“ komt hier al snel achter? De avond is alweer hetzelfde als andere avonden.

Woensdag

Nog twee dagen! 's Morgens weer sport. Ik niet, door een misverstand zit ik in mijn cel te „krukken“ in plaats van sport. Na de koffiepauze g.v. met film. 's Middags weer sport, waar ik nu wel aan deelneem. De volgende week vraag ik vrij.

Donderdag

Het is nu donderdag. Nog maar één nachtje hier slapen en dan lekker naar huis! 's Morgens weer sport en 's middags een klein stukje geroeid i.v.m. de te harde wind. Omdat het nog zo vroeg was zijn we maar lekker op een terrasje gaan zitten!

Als ik terug kijk op die drie weken is het me voor honderd procent meegevallen. Het eten is hier beter, de sergeanten veel menselijker dan in Steenwijk. Je kon hier ook fijn en vrij sporten zonder dat het moest.

De weekenden waren hier echter saai en we moesten veel „krukken“ maar toch is de tijd nog tamelijk snel voorbij gegaan.

Vanavond zullen we nat worden gegooit, dat is hier de gewoonte als je weer weggaat!

Vrijdag

Vanmorgen om half zes gewekt. Vandaag weer vrij man. Eten, uitschrijven en om ongeveer half tien kan ik Nieuwersluis uit, in mijn DT. Met de bus naar Breukelen en dan met de trein naar Steenwijk. Om ongeveer één uur terug op de Kornputkazerne. Gelijk een week verlof aangevraagd. Drie weken Nieuwersluis zitten erop. Mijn standpunt met betrekking tot kernbewapening is overleefd gebleven. Spijt van wat ik gedaan heb, of beter gezegd niet gedaan heb, heb ik niet. Wel een geweldige behoefte aan een week vrij!

Frans Duijndam

(ingekort en redactioneel bijgewerkt door Gerard v.d. Esschert, sekretaris v.d. raadsmen in Steenwijk)



Penitentiair centrum Koning Willem III Kazerne, Nieuwersluis

De Amerikaanse presidentsverkiezingen

Al het gehele jaar hebben we in dag- en weekbladen artikelen en beschouwingen kunnen lezen over de aanstaande Amerikaanse presidentsverkiezingen. Maandenlang hield de voorverkiezingenstrijd tussen de Demokraten Mondale en Hart velen bezig. Zonder dat overigens de meesten van hen ook maar enig idee hadden en hebben hoe eigenlijk de verkiezing van de president van de V.S. tot stand komt.

Onderstaand informatief artikel probeert inzicht te geven in de verschillen tussen Demokraten en Republikeinen, in het „gedoe” rond partijconventies en kiesmannen, kortom hoe de Amerikaanse president wordt gekozen. Alvorens iets te vertellen over het verkiezingssysteem eerst in het kort de verschillen tussen de beide partijen geplaatst in een historisch kader.

Republikeinen en Demokraten

In de vorige eeuw was het verschil tussen beide partijen zonder meer groot te noemen. De Demokraten droegen het stempel schuld te hebben aan de Burgeroorlog (1861-1865). De Zuidelijken hadden zich immers afgescheiden van de Unie. Demokraten waren zij, die zich niet wilden aanpassen aan de voortschrijdende industrialisatie en die de „rechten der deelstaten” (decentralisatie) hoog in hun vaandel hadden staan. De Republikeinen daarentegen waren voorstanders van een krachtige centrale leiding en noemden zich de „modernern”.

De meeste Amerikanen bekenden zich na 1896 tot de Republikeinse partij. Met een onderbreking van Woodrow Wilson (1913-1921) waren de Republikeinen steeds aan de macht, zowel in het Witte Huis als in het Kongres. In de twintiger jaren leek het er op dat dit zo zou blijven, want van 1921 tot 1933 waren er steeds Republikeinse presidenten (achtereenvolgens Harding, Coolidge en Hoover). Bovendien waren de Demokraten ernstig verdeeld. In 1933 kwam hierin verandering toen Franklin D. Roosevelt de tegenstellingen tussen de „country” (Het Zuiden en

Westen) en de „city” (Het Noorden) wist te verzoenen. De ontevredenheid over het niet-aanpakken van de crisis door de Republikeinen speelde daarnaast minstens zo’n belangrijke rol.

Roosevelt-koalitie

Bij de verkiezingen van 1936 won Roosevelt zelfs met ruim 60% van de stemmen. Hij won in alle staten op twee na. De Demokraten wonnen dankzij de steun van het Zuiden, de vakbonden, de „buitenlandse” emigranten in de grote steden, de negers, de progressieven, de vrouwen en de arbeiders.

Al deze groeperingen tezamen vormden de Roosevelt-koalitie, een politiek verbond van dikwijls tegenstrijdige belangen.

Toch hield deze koalitie geen stand. Onder invloed van verschillende factoren brokkelde ze af. De conflicten tussen Roosevelt en het Hooggerechtshof over de New Deal-wetgeving (het hervormingsplan ter bestrijding van de economische crisis), de economische terugval in 1937 na aanvankelijke opleving van de economie, de oude tegenstelling tussen „country” en „city”. De vooraanstaande Demokraten van het Zuiden gingen in het Kongres meer en meer samenwerken met de conservatieve Republikeinen: De conservatieve koalitie.

Na 1945

In de jaren na de Tweede Wereldoorlog haalde de Republikeinse Partij steeds meer stemmen in het Zuiden en de Roosevelt-koalitie kalfde steeds meer af. Zelfs de vakbonden dreigden in de periode Nixon hun steun aan de Demokraten op te zeggen. In de jaren na 1945 waaide er duidelijk een conservatieve wind over de Verenigde Staten. Denk in dit verband aan de Koude Oorlog (onder de Demokraat Truman begonnen) en de kommunistenjacht.

In 1976 leek het er op dat de oude Roosevelt-koalitie weer nieuw leven was in geblazen. In dat jaar won Jimmy Carter overigens met klein verschil, van de Republikein Gerald Ford. In 1980 bleek echter de ontevredenheid over het beleid van Carter zo groot, dat de Republikeinen met een grote meerderheid wonnen. Niet alleen bij de presidentsverkiezingen (Ronald Reagan) maar ook in het Kongres. Zoals de vlag er nu bij hangt zijn alleen nog de negers en, in veel mindere mate, de vakbonden de groepen die nog trouw zijn gebleven aan de Roosevelt-koalitie.

Voorverkiezingen

Voor de verkiezingen, die altijd plaats vinden in november (in 1984 op 6 november), staan de V.S. zo ongeveer een jaar lang in het teken van de verkiezingsstrijd om het presidentschap. In januari begint de procedure van de kandidaatstelling binnen de partijen in de vijftig staten, de zogenaamde *primaries* (voorverkiezingen). Vanaf februari tot juni worden deze voorverkiezingen gehouden. Dat zijn verkiezingen waarbij het er vooral om gaat zoveel mogelijk steun binnen de eigen partij te verkrijgen. Dit is van groot belang om op de Nationale Konventie van de partij (juli/augustus) de meeste afgevaardigden achter je kandidatuur te verwerven. In ongeveer dertig staten worden deze voorverkiezingen gehouden, in de overige staten stellen of „verkiezingskomités” van de partij de kandidaten aan of dit wordt beslist door het partijbestuur op de *Staatskonventie*.

Partijkonventie

Op de grote *Nationale Partijkonventie* wordt door de gedelegeerden van de verschillende staten gestemd. Soms rolt er bij de eerste stemming al een kandidaat uit de bus, soms zijn er meerdere stemmingsnodig, alvorens men het eens is over een kandidaat. In 1924 waren er op de Demokratische Konventie 103 (!) stemmingsnodig voor één kandidaat een duidelijke meerderheid behaalde.

Op de Nationale Konventie wordt behalve een presidentskandidaat ook een kandidaat voor het vice-presidentschap (running mate) aangewezen en het partijprogramma voor de komende vier jaar opgesteld.

Voor de verkiezingen van 6 november a.s. zijn dat voor de Republikeinen Reagan en Bush en voor de Demokraten resp. Mondale en mevrouw Ferraro.

Bevolking

Op de eerste dinsdag in november kies de bevolking van de V.S. de president. Niet rechtstreeks maar via *kiesman*.

Opkomstpercentages:

1948 : 51,1% (Truman - Dewey)
1960 : 62,8% (Kennedy - Nixon)
1976 : 54,4% (Carter - Ford)
1980 : 53,9% (Reagan-Carter)

Senaat	1972	1976	1980
Republikeinen	38	41	53
Demokraten	62	58	46
Onafhankelijken	-	1	1

Huis v. Afgevaardigden	1972	1976	1980
Republikeinen	145	159	191
Demokraten	290	276	242
Onafhankelijken	-	-	2

Gouverneurs	1972	1976	1980
Republikeinen		19	23
Demokraten		31	27

nen. Er zijn 538 kiesmannen. Iedere staat heeft zoveel kiesmannen als ze zetels in het kongres heeft, bijv. Californië 45, New York 41 enz. Een kandidaat moet in ieder geval de absolute meerderheid halen d.w.z. de helft plus één = 270 kiesmannen.

Omdat de V.S. een distriktenstelsel hebben, gaan alle kiesmannen in een staat naar de kandidaat die de meeste stemmen heeft, ook al is het maar één meer.

Wat de Amerikanen eigenlijk doen is hun stem uitbrengen op de door de partijen aangewezen kiesmannen, die meestal onder de naam van de presidentskandidaat van hun partij op het stembiljet staan.

Het stemgedrag van de kiesmannen ligt tegenwoordig vast, overlopen naar een andere partij is al in tijden niet meer voorgekomen. Sinds 1888 is het niet meer gebeurd dat een kandidaat wel de meeste stemmen had maar niet de meerderheid in het kollege van kiesmannen.

In het geval dat de stemmen staken in het kollege van kiesmannen (wat overigens sinds 1800 niet meer is voorgekomen) kiest het Huis van Afgevaardigden de president, evenals wanneer geen enkele kandidaat de absolute meerderheid behaalt. De laatste keer dat de verkiezingen echt spannend waren was in 1960 toen Kennedy van Nixon won met een „miniem” verschil (34.227.096 tegen 34.108.546 stemmen). In december tenslotte „kiezen” de kiesmannen de president. Officieel staat de uitslag pas vast als het Kongres, in een gezamenlijke zitting van Huis en Senaat, de stemmen telt.

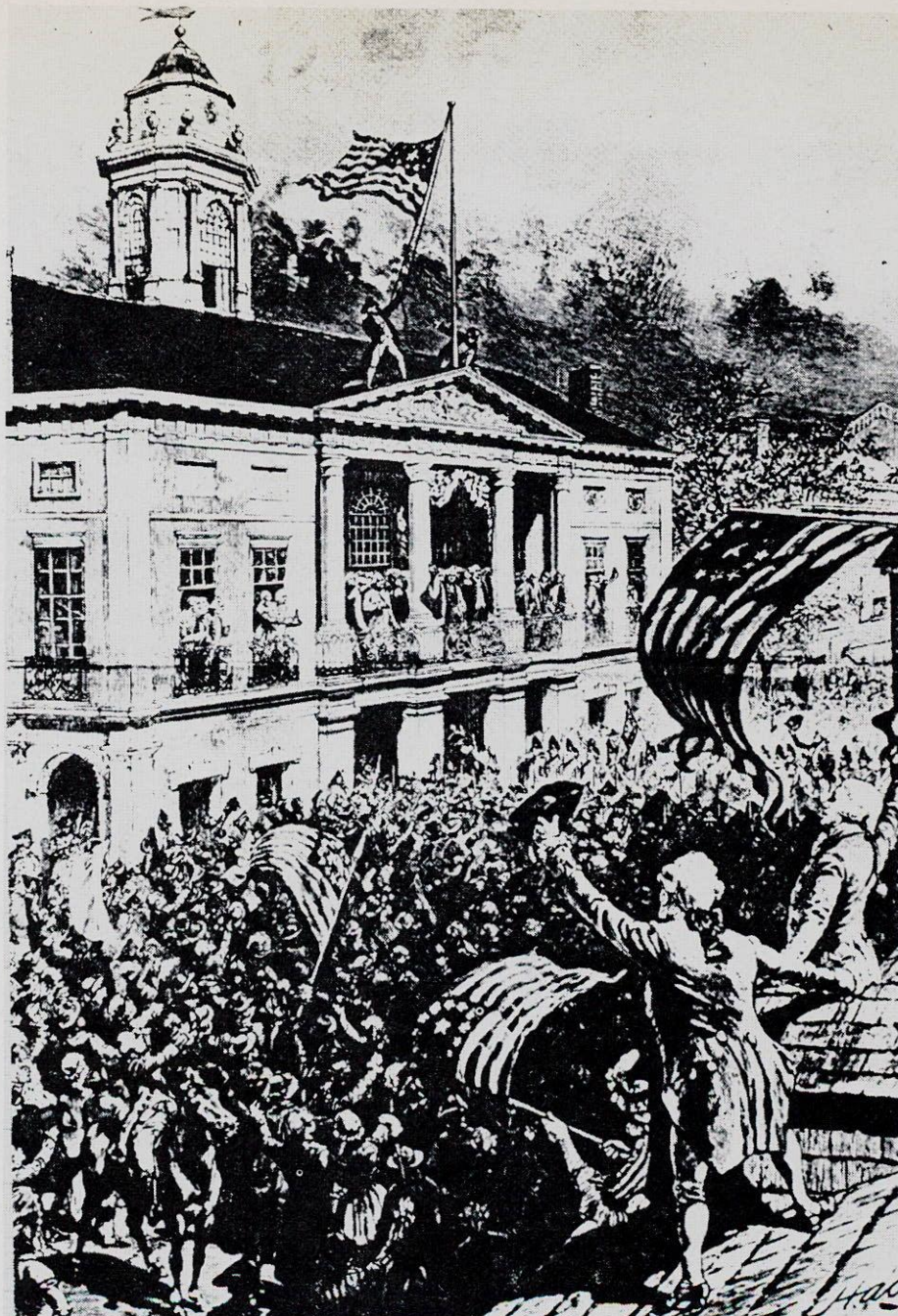
Op 20 januari van het volgend jaar volgt dan de installatie van de nieuwe president.

Kiezer en gekozene

Kan iedereen president van de V.S. worden en hoe zit het met de herverkiezing? Een presidentskandidaat moet een „natural born citizen” zijn, hetgeen inhoudt dat hij in de V.S. geboren moet zijn.

Tegenwoordig kan een president slechts één keer herkozen worden. Franklin D. Roosevelt werd, nog niet eens zo lang geleden, in 1936, in 1940 en in 1944 herkozen. Dat kan niet meer. In 1951 onder Truman (de opvolger van Roosevelt) werd het 22e amendement op de grondwet aangenomen, zodat nu een president maar twee keer beëdigd mag worden.

Mag iedereen stemmen? Stemgerechtigd zijn alle Amerikaanse staatsburgers van 18 jaar en ouder, mits ze een bepaalde periode al in het land wonen en zich als kiezer hebben laten inschrijven. In sommige staten is het dan nog weer van belang dat ze zich voor een bepaalde partij laten inschrijven, omdat ze er anders niet op mogen stemmen of in de primaries hun stem niet kunnen laten gelden. Het is ook mogelijk dat een staat helemaal geen registratie



Eedaflegging van George Washington, de eerste president van de Verenigde Staten (1789)

vooraf kent. Het is dan voldoende dat een kiezer zich op het stemburo meldt met een identiteitsbewijs.

De opkomst bij de verkiezingen in de V.S. is altijd vrij laag te noemen (zie ook het staatje met opkomstpercentages). Vandaar dat een fors deel van de verkiezingskampagne er op is gericht, dat de kiezers zich laten inschrijven.

Tot slot nog dit. Op 6 november a.s. kiezen de Amerikanen niet alleen de president, maar ook de afgevaardigden voor het Huis van Afgevaardigden en 1/3 van de leden van de Senaat. Verder worden 1/3 van de gouverneurs in de staten gekozen en duizenden rechters, sheriffs enz.

Voor de Amerikanen een belangrijke novembermaand dus. Voor de rest van de wereld nauwelijks minder. Want ook in Europa, de Sowjet-Unie en de rest van de wereld wordt uitgekeken wie de

nieuwe president van de V.S. zal gaan worden. Blijft het Reagan of wordt het Mondale? Na dinsdag 6 november weten we waarschijnlijk meer.

Wim Heij

(Dit artikel is een bewerking van een op de avondscholengemeenschap Zuid-Oost Friesland cirkulerend informatiepapier)

Reagan stemmen betekent alles bij die ouwe laten

Oradour - 10 juni 1944

Op 6 juni 1944 vond de geallieerde invasie in Normandië plaats. Vele Duitse legerkorpsen, die in het midden en het zuiden van Frankrijk gelegerd waren, werden gesommeerd naar Normandië te vertrekken, waar één van de beslissende slagen om het behoud van Hitlers Reich geleverd zou moeten worden. Ook de tweede divisie „SS” Das Reich was op weg naar Normandië, toen zij op zaterdag 10 juni 1944 2 uur 's middags stopten in Oradour-sur-Glane, een klein plaatsje in Midden-Frankrijk, 20 km, ten noordoosten van Limoges, waarvan de bewoners tot op dat moment nauwelijks iets van de oorlog hadden gemerkt.

Efficiënte operatie

De 120 à 140 man grendelden het dorp af en patrouilles begonnen hun werk te doen. Alle inwoners, mannen, vrouwen en kinderen moesten zich zonder uitzondering onmiddellijk met hun identiteitspapieren naar de markt begeven. Er zou een controle plaatsvinden.

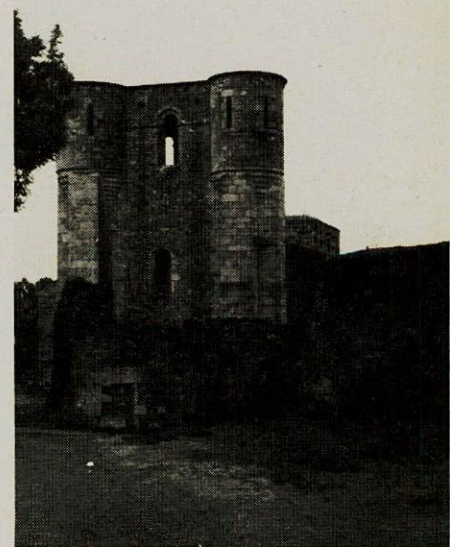
De SS'ers handelden met grote precisie en grondigheid. Ook de scholen werden niet vergeten. Eén kind van zeven jaar vluchtte over een hek. Een SS'er schoot. Door zich dood te houden en later hard weg te rennen, was hij het enige kind uit Oradour dat die avond nog leefde. Om drie uur werden alle vrouwen en kinderen naar de kerk gebracht. Eénmaal in de kerk werd er een kist met fosforgranaten aangestoken. Vrouwen die trachten te vluchten werden in de benen geschoten, kindervagens doorzeefd met kogels. Het vuur in de kerk was binnen 10 minuten ongewoon hevig. De klokken smolten en vielen op de tegels van de kerk. Eén vrouw wist op wonderbaarlijke wijze uit een kerkraam te ontsnappen en is stokoud geworden. Alle 450 vrouwen en kinderen vonden



Oradour, voor de brand . . .

de dood. Velen zijn levend verbrand. De mannen werden in schuren bijeen gedreven en geëxecuteerd. Daarna

werden de schuren in brand gestoken. Een paar mannen wisten aan de massamoord te ontkomen. Binnen enkele uren



waren 600 mensen door de SS-divisie vermoord. Nadat het dorp geplunderd was, werd het in brand gestoken. 's Avonds vierden de SS'ers er feest met overvloedig veel (gestolen) wijn.

Veertig jaar later

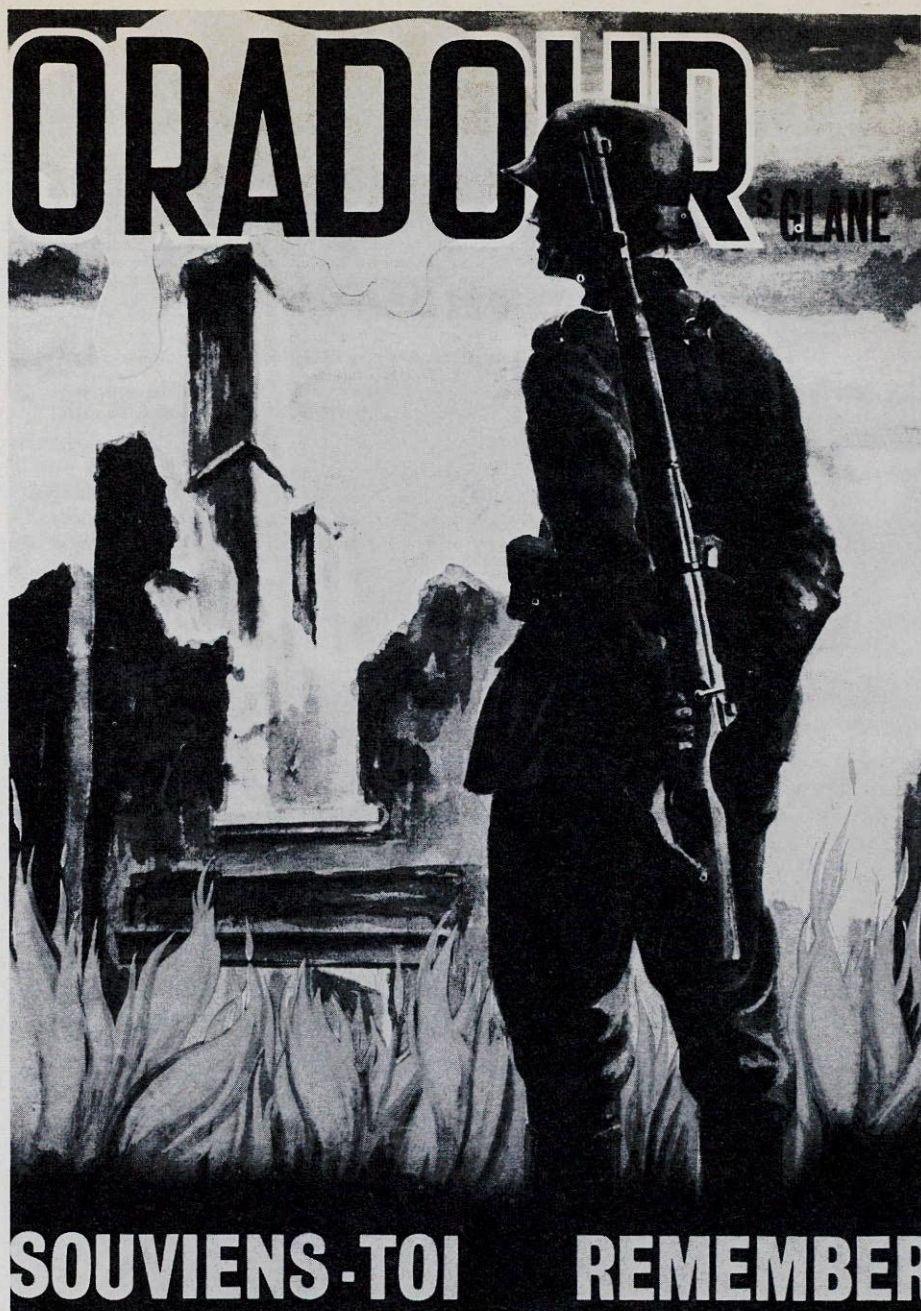
Van het dorp is een museum gemaakt. Er is een muur omheen gebouwd en het nieuwe Oradour ligt op 500 meter afstand. Het is een uiterst beklemmende en bizarre ervaring er doorheen te lopen. De tijd is op 10 juni 1944 stil blijven staan in Oradour.

Voor het eerst in m'n leven is de natuur te mooi. De begroeiing van de ruïnes is zo lieflijk, dat het niet passend lijkt bij zo'n sinister verleden. Op straat staan uitgebrande auto's. In sommige huizen zie je een naaimachine en een ijzeren geraamte van een bed. Het is een dorpje, waarvan er duizenden zijn in Frankrijk. Alles is er nog, het gemeentehuis, het postkantoor, de bakkerij, de slagery, het huis van de dokter en de notaris, de kerk en de vooroorlogse tramleiding. Op het kerkhof, aan de rand van het dorp word ik nog eens extra met de neus op deze verschrikkelijke gebeurtenis gedrukt. Sommige families hebben acht mensen verloren, anderen tien. De waarom-vraag komt steeds meer in m'n gedachten op.

Waarom?

Het is na de oorlog duidelijk geworden, dat de divisie „Das Reich“ op weg naar het front in Normandië de taak had acties te ondernemen, waardoor de verzetsbeweging angst werd aangejaagd. De zeer sterke verzetsbewegingen, Resistance en Maquis, vertraagden met aanslagen op konvooien en treinen de opmars van Duitse troepen en hadden al gebieden in Zuid en Midden-Franrijk onder controle. Tevens waren van de divisie enkele soldaten gedood en gevangen genomen door de ondergrondse.

Een paar aantekeningen in het „Kriegstagesbuch“ van de staf van generaal Brodowski zijn illustratief. Een aantekening gemaakt op 17 juni luidt: Het begin van de represailles heeft bij de troepen opluchting veroorzaakt en de stemming is er gunstig door beïnvloed.



De massamoord van Oradour had het moreel van de troepen verbeterd. Het doel was bereikt, maar mijn vraag is nog niet geheel beantwoord. Want, waarom hadden meer dan 120 jonge mannen, waaronder 15 Fransen die gedwongen dienst deden bij de SS, het

waaninnige bevel om een volstrekt onschuldig dorp uit te moorden, gehoorzaamd?

Er is nog een belangrijk antwoord: De bekende dressuur van soldaten bij de SS, waar men er zonder meer van uit ging dat soldaten machines moesten worden, die mechanisch gehoorzaamden. Niemand mocht zichzelf ooit vragen stellen. Of zij hun daden in overeenstemming konden brengen met hun geweten was absoluut niet belangrijk. Ze waren instrumenten geworden en instrumenten denken niet zelfstandig.

Remember, staat er aan de ingang van het dorp Oradour. Oradour is een monument. Het laat zien waar blindelings gehoorzaamheid toe kan leiden. De stilte in Oradour houdt een pleidooi voor een zelfstandige kritische houding t.o.v. de omgeving. De persoonlijke verantwoordelijkheid valt nooit te loochenen, ook niet als soldaat.

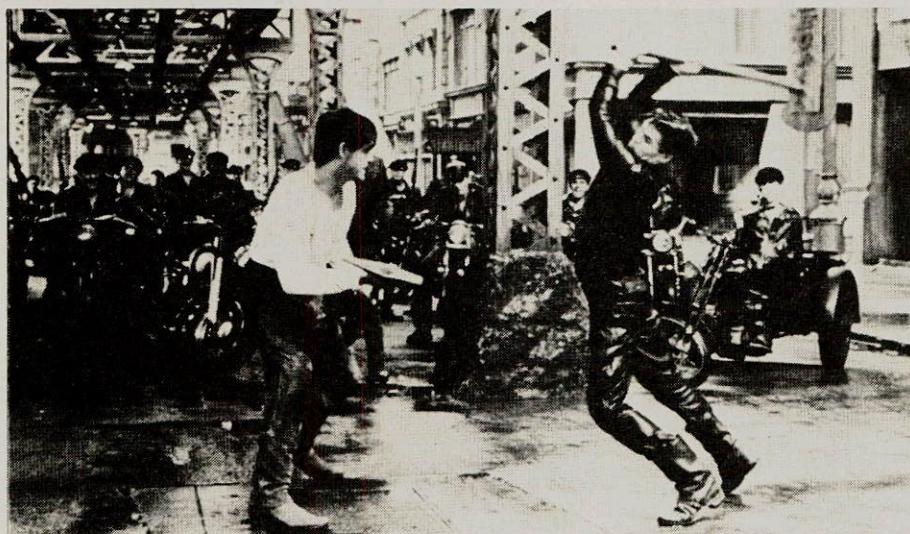
Jacques van den Blink



Streets of fire

De schoonheid van het kwaad

Altijd al heeft Hollywood royaal ingespeeld op de vraag van het grote publiek. Op dit ogenblik geven de jongeren de toon aan, op elk gebied, en dus gaat Hollywood mee. Films over „de eerste keer“ volgen elkaar in snel tempo op, films over allerlei rages op het gebied van het moderne dansen verdringen elkaar van de eerste plaats, en ook films over het jeugdig geweld, de straatschenderij en de jeugdcriminaliteit verlaten met korte tussenpozen de fabriek. Meestal is het troep, te verwaarlozen, slechtgemaakte krachtpatserij, opgehangen aan een zeer mager verhaal en belabberd geacteerd. Maar af en toe wrijf je je als beroeps-kijker de ogen uit en denk je: hé, wat gebeurt hier? Ik heb een hekel aan geweld, ik haat agressie, ik ben bang van groepjes jongeren die ik op straat tegenkom en toch zit ik hier ademloos te kijken naar een film, waarin dat allemaal ruim vertegenwoordigd is. Dan besef je dat er een vakman aan het werk is geweest, iemand die beseft dat agressie ook interessant kan zijn als onderwerp van een film, en niet alleen maar commercieel uitgemolken hoeft te worden. Die vakman heet in dit geval Walter Hill.



Het beslissende gevecht tussen Cody (Michael Paré) en Raven (William Dafoe)

Vorig jaar berichtte ik al laaiend enthousiast over zijn politiefilm **48 hours**, waarin Nick Nolte een stoere politieman speelde, en Eddy Murphy een zwarte gevangene, die voor 48 uur de cel uit mag om de agent te helpen bij het oplossen van een misdaad. Vooral de vaart, die de film kenmerkte, prees ik als een van zijn grootste kwaliteiten. Datzelfde is het geval met **Streets of fire**, de film waar ik nu een lans voor breek, terwijl hij alle ingrediënten bevat waar ik in principe een grote afkeer van heb.

Dat zegt dus wel iets!

In grote lijnen gaat het om een moderne versie van een Robin Hood-geschiedenis. Een mooie popzangeres wordt tijdens een benefietconcert van het podium ontvoerd door een in leer gehulde slechterik, die aanvoerder is van een heel grote dito geklede bende. Ze berijden felle, zware motoren en terroriseren de straat als ze zich een beetje vervelen. Een eigenares van een koffieshop, die een fan is van de popzangeres, telegra-

feert haar broer om hulp. De broer komt (hij is vroeger hevig verliefd geweest op de popzangeres), en na een paar adembenemende krachtmetingen tussen de beide mannetjesputters wordt de popzangeres bevrijd. Zij en haar redder be-

leven opnieuw, zij het na een aantal misverstanden uit de weg te hebben geruimd, een korte romance, maar de man beseft dat haar carrière heel belangrijk voor haar is en dat hij niet gebouwd is om in een relatie de tweede viool te spelen. Tijdens een concert, waarbij hij nog korte tijd smachtend naar zijn vlam heeft staan kijken, neemt hij de wijk. De groep leren motorduivels is voorgoed het zwijgen opgelegd. Simpel dus, recht-toe-recht-aan, het recht zegeviert, al is het eind wat minder happy, maar wel eigentijds, dan in de meeste van soortgelijke geschiedenissen.

Wat de film zo bijzonder maakt is de manier waarop de zeer spectaculaire scènes in beeld zijn gebracht. De lokaties zijn adembenemend gekozen: dreigend, onheilspellend maar van een morbide schoonheid. De belichting is ronduit kunstzinnig, en de stunts worden met zoveel vaart uitgevoerd, zo trefzeker tot in detail gefilmd, dat de spanning geen seconde wijkt. Walter Hill heeft een cast van volkomen onbekende acteurs en actrices aangezocht, en dat is een waagstuk. Maar ze kwijten zich stuk voor stuk zo voorbeeldig van hun taak, dat ze zeker niet lang onbekend zullen blijven.

De rol van Robin Hood, Tom Cody genaamd, is voor Michael Paré. De popzangeres is een rol van Diane Lane. Raven, de slechterik, wordt gespeeld door William Dafoe. Knappe bijrollen spelen Amy Madigan als een vrouwelijke vechtjas en Rick Moranis als de manager van de popzangeres. Een heel belangrijk aandeel in de film heeft natuurlijk de muziek. De optredens van de zangeres worden al net zo geladen in beeld gebracht als alle andere scènes, al zingt ze niet zelf.

Ry Cooder tekende voor alle nummers, en in een theater met flinke geluidsboxen komen de opzweepende nummers volledig tot hun recht. De stunts in de film overtreffen alles wat ik tot nu toe op dit gebied heb gezien. Hoe mooi kan een misdadiger zijn, die zijn zware motor berijdt als een raspaard, gefilmd tegen de achtergrond van een verlaten fabriekshal, begeleid door dreunende, weergaloze popmuziek!

Leo van Opzeeland



Popzangeres Ellen, McCoy en Tom Cody in actie

in 't kort

De nieuwste film waarin de Amerikaanse acteur Christopher Walken speelt, „The dead zone“, vertoont grote overeenkomsten met zijn voorlaatste film, Brainstorm. In Brainstorm was hij een geleerde die experimenteerde met een nieuwe vinding, waardoor hij, via tapes, sensaties die andere mensen hadden ondergaan, kon navoelen en opnieuw beleven. In „The dead zone“ is hij een leraar, die na een auto-ongeluk vijf jaar in coma ligt en, eenmaal ontwaakt, over de gave blijkt te beschikken om in de toekomst te kijken, maar ook in het verleden. Zo lost hij een moord op, doordat hij in een flits de moordenaar bezig ziet; zo voorkomt hij dat een kleine jongen verdrinkt, doordat hij een ramp ziet gebeuren, waarbij de kleine ijshockeyer door het ijs zakt. Vragen doen zich voor wanneer een andere kleine jongen verdrinkt. Nog veel grotere vragen stapelen zich op wanneer hij doorkrijgt dat de man die bezig is aan een succesvolle campagne op weg naar het Witte Huis, een pure machtswellusteling is, die op een ogenblik de bewuste, beruchte rode knop zal indrukken. Met zijn psychiater bespreekt de man de vragen die hem kwelen, maar uitsluitsel krijgt hij niet. Erger wordt alles, wanneer de vrouw van wie hij nog altijd houdt, al is ze tijdens zijn coma-periode met iemand anders getrouwd, een aanhangster blijkt te zijn van de malafide presidentskandidaat. Hij probeert in zijn



Christopher Walken in „The dead zone“

eentje om de geschiedenis te beïnvloeden. Dat lukt hem ook, zij het op een andere manier dan die hem voor ogen stond. Maar niet minder verrassend en geniaal uitgedacht. „The dead zone“ is gemaakt naar een roman van Stephen King, de man die aan de lopende band pasklare verhalen aflevert die stuk voor stuk worden verfilmd tot produkties waar de mensen voor in de rij staan. Bepaald niet altijd mijn genre (Carrie, The shining, Christine, Children of the corn, Firestarter), maar knap in elkaar gezet en getuigend van een intelligente fantasie.

Christopher Walken, die al opviel in Next stop Greenwich Village, maar doorbrak in The deerhunter, speelt in deze film een mooie, getormenteerde rol. De presidentskandidaat, die aan het eind zo jammerlijk door de mand valt, is een rol van Martin Sheen, wat wel gek is als je hem kortgeleden nog als de door iedereen op handen gedragen John F. Kennedy op de televisie hebt gezien. Niet zo spectaculair als andere King-films, maar in mijn ogen juist daardoor te verkiezen boven de rest. Regie was van David Cronenberg.

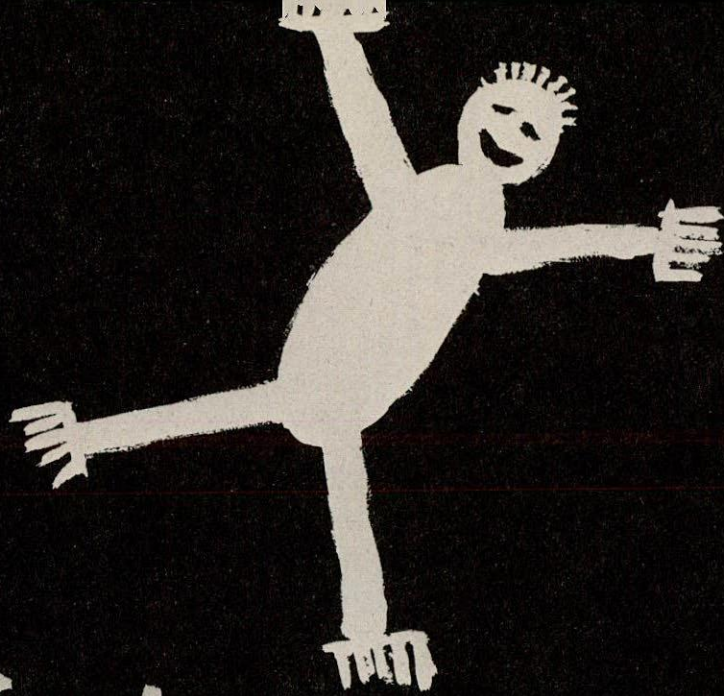
Een nieuwe Bergman-film is altijd iets waar je naar uitkijkt, net als een nieuwe Fellini of een nieuwe Cassavetes. Al is het je stijl soms niet, al begrijp je 't niet of vind je de stof gewoon te moeilijk en te eenzijdig, altijd kijk je van de eerste tot de laatste seconde toch geboeid wat er op het scherm gebeurt. De film „Na de repetitie“ was oorspronkelijk niet als bioscoopfilm bedoeld, maar als televisie-produktie. Bergman had ook aangekondigd dat Fanny en Alexander zijn laatste echte film zou zijn. Waarschijnlijk onder druk van het onverzagbare Bergman-publiek wordt „Na de repetitie“ nu dus toch in de bioscoop vertoond. Eenvoudige kost is het niet: een toneelregisseur en een jonge actrice (onduidelijk blijft of ze nu wel of niet zijn dochter is: op een ogenblik zegt haar moeder, die vroeger met de regisseur een relatie heeft gehad: ze gaat steeds meer op jou lijken) praten over acteren, over de invloed van het vak op emoties en op het leven van de betrokkenen. Later wordt dat leven zelf steeds meer verweven met de vakttaal, en dat spitst zich nog toe wanneer de moeder van de jonge actrice (leeft zij nog, of is ze ook een hallucinatie, evenals de twee kinderen die af en toe in beeld komen?) haar opwachting komt maken en een aangrijpend beeld schetst van de verscheurdheid van een mooie, succesvolle actrice, die kinderen kreeg en aan de drank raakte. U ziet wel, lekker vrolijk kom je hier niet vandaan, maar die typische, zuivere Bergman-sfeer, dat ontleden van menselijk handelen en tegelijk die grote compassie met alle menselijke zwakheden, maken dat een dergelijke film toch meer teweegbrengt dan tien lachfilms bij elkaar. L. v. O.



Erland Josephson en Ingrid Thulin in „Na de repetitie“

EGO drukt zich nooit

matter

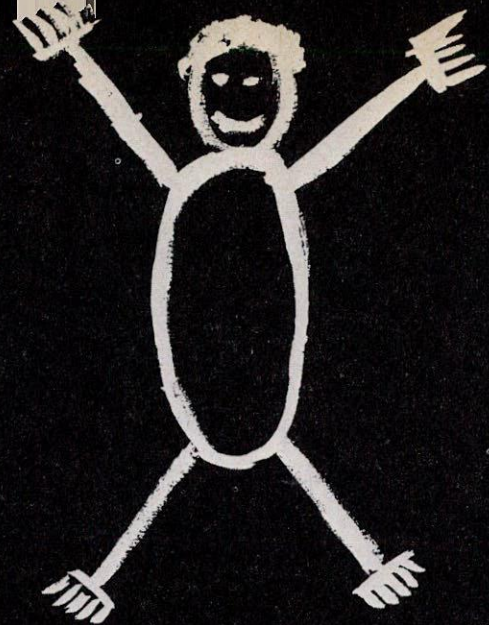
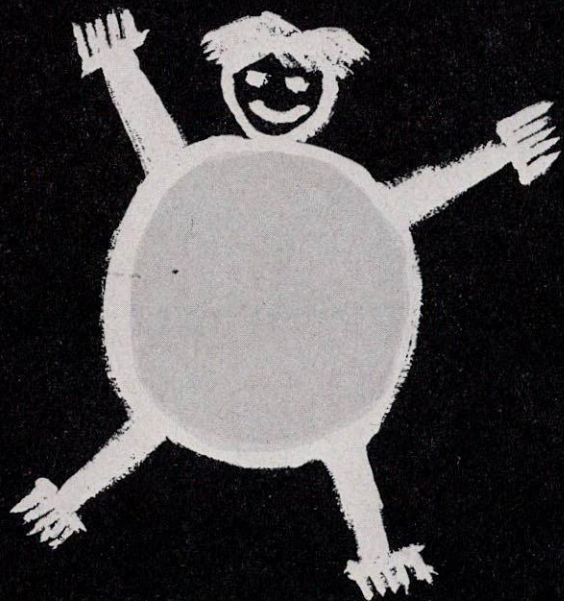


Twitter

ANDERS

matter

dikker



zwarter



is gewoon

gedicht

Nevenstaand gedicht werd geschreven door Julian S. With (geb. 16 oktober 1954) en is afkomstig uit zijn bundel „Nabijheid verkleint de afstand niet“. Een steeds weerkerend thema in het werk van deze Surinaamse dichter is de strijd tegen het racisme. Scherp weet hij de pijn te verwoorden. Daarnaast durft hij zich in zijn werk ook kritisch op te stellen t.o.v. zijn eigen rasgenoten die hij bv. gebrek aan solidariteitsgevoel verwijt. Een derde kenmerkend aspect van zijn werk is de liefde waarbij zijn liefdesgedichten gewijd aan de zwarte vrouw het sterkst spreken.

„Nabijheid verkleint de afstand niet“ door Julian S. With werd uitgegeven door De Geus, Postbus 2206, Breda. Prijs f 10,- + f 2,30 verzendkosten (giro 3236734).

Ik moet huurling worden

Vorig jaar bracht ik de zomer door in het Duitse Harzgebergte, een streek waar soldaten van allerlei nationaliteiten worden opgeleid. Ik kwam daar in contact met een stel Engelse beroepsmilitairen, gemiddelde leeftijd 18 jaar, die er getraind werden in bergbeklimmen, kanoën en het kruipen door ondergrondse grotten.

Uit gesprekken met hen bleek, dat onder Engelse jongeren het animo om beroepsmilitair te worden groot is. Er is geen werk; de kansen op een goedbetaalde baan met toekomst zijn voor de jongens uit lagere klassen vrijwel nihil. De woningnood is groot; de jongens zitten de hele dag bij moeder en – vaak werkloze – vader thuis. Bepaald geen ideale omstandigheden. Vaak zien ze dan geen andere mogelijkheid dan het leger. Het betekent werk, onderdak en meer aanzien dan een vuilnisman. En ze hoeven dan ook niet meer bij hun ouders op de lip te zitten. Eindelijk zelfstandig.

En deze jongens zitten in kazernes waar ze nauwelijks andere mensen zien dan hun lotgenoten. Behalve tuchtregels heersen daar ook sociale regels: je moet minstens even mannelijk zijn als de rest. In het versieren van meiden mag je niet onderdoen voor je kameraden, en als je niet genoeg opschept over je potentie en kracht lig je er uit.

De jongens komen daar als ze een jaar of zeventien zijn. Nog heel jong en beïnvloedbaar dus. Je kunt je voorstellen wat voor een invloed het leger op hen

heeft. Behalve dat ze worden opgeleid om mensen te doden, moeten ze ook voldoen aan eisen die het samenleven met alleen mannen aan hen stelt. Niet bang zijn, niet huilen en genoeg vrouwen hebben gehad – het hele masculiene beeld wordt hun met de paplepel ingegoten. Ze zullen zich in alle bochten wringen om eraan te voldoen.

Met een van hen, de zeventienjarige Jason, kwam ik aan de praat. Hij maakte op mij de indruk van een gevoelige jongen, hoewel ik me niet aan het gevoel kon onttrekken dat ook hij aan de dubbelzinnigheid van het soldatenleven leed: vriendelijk en beleefd, maar later tegen de kameraden de grofste verhalen. Ik vroeg hem of hij niet bang was voor een oorlog. Of hij daar wel eens over nadacht. Uit zijn antwoord bleek dat het gros van de soldaten zichzelf voorhield dat het zo'n vaart niet zou lopen. Jason en twee van z'n makkers hadden er iets langer over nagedacht: „Als het zover komt, dan jatten we met z'n drieën een jeep, en vluchten we het bos in. Daar verbergen we ons dan. Ik heb een heel dik boek. Een survival boek. Daar staat in hoe je kan overleven in de natuur; alles staat erin“.

Hij was ervan overtuigd dat hij het wel zou redden. Ik vroeg hem waarom hij het leger was ingegaan. „Mijn ambitie is om een perfect soldaat te zijn“, was zijn antwoord. „Uiteindelijk wil ik huurling worden. Maar daar moet ik nog veel voor leren. Je moet jezelf harden“. „Maar waarom? Wat wil je ermee bereiken?“

„Mijn broer was ook soldaat. Ze stuurden hem naar Ierland. Hij heeft daar zoveel gezien, zoveel meegemaakt – hij kon er niet tegen. Ze hebben hem gek

Misleiding

Vanuit de lucht zijn alle mensen even klein
als ik mij tussen diezelfde mensen begeef
zie ik verschillen
wie is nou verantwoordelijk
voor deze ernstige misleiding
van mijn gezichtsvermogen



gemaakt. Ik heb hem opgezocht in de inrichting toen ik met verlof was. Toen ik zag wat er met hem gebeurd was nam ik me voor om iets te doen. Daarom moet ik huurling worden, om hem te wreken.“ Daar stakte het gesprek. Terwijl zijn makkers het allemaal konden zien, stroomden bij de toekomstige huurling de tranen over zijn wangen.

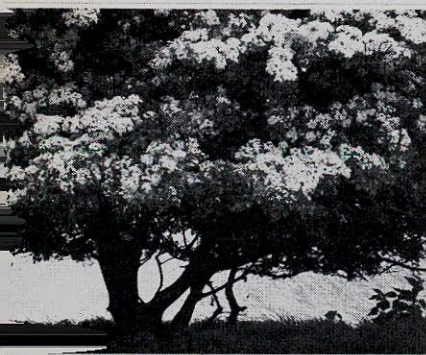
Renate van der Ze

Uit: HN-magazine 14 juli 1984

EGO en je eigen geweten – een prima wisseldieet



VERENIGING TOT BEHOUD
VAN NATUURMONUMENTEN
IN NEDERLAND



NATUUR '85 CALENDER

traditiegetrouw ruimen we ook dit jaar een plaatsje in voor een aankondiging van de **Natuurkalender '85** van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland. Deze als gewoonlijk heel fraaie (maand)-kalender in fors formaat werd voor het komen-

de jaar samengesteld door Martin Kers (fotografie), Jan A. Veenman (vormgeving) en Frits Maas (teksten).

Laatstgenoemde is voor trouwe EGO-lezers al lang geen onbekende meer, bijna maandelijks kun je zijn bijdrage over natuur en milieu in dit blad aantreffen: vlot leesbaar, vanuit een verrassende invalshoek veelal, 'n tikkeltje humoristisch vaak ook en zelden ontbloeit van een beschouwelijke inslag. Diezelfde stijl – verhelderend luchtig over dikwijls niet gemakkelijke onderwerpen – treffen we ook nu weer aan op de achterzijde van de kalenderbladen. Of het nu gaat om een nieuw verworven landgoed, een polderdijk, de noodzaak van natuurbescherming, de zeeaster of zandkorrels: na de eerste regels lees je elk stukje geboeid tot de laatste zin uit.

Maar het belangrijkste van zo'n kalender zijn „natuurlijk“ de (kleuren)-foto's en die zijn weer schitterend: van bosanemonen op het landgoed Hackfort te Vorden tot de Beulakerwijde in NW-Overijssel, van zeeasters in natuurmonument De Dollard tot vliegdenneren in het Hulshorster zand (zie boven).

Twaalf maanden met foto's van voornamelijk nieuwe terreinen van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumen-

ten in Nederland, een vereniging die sinds haar oprichting in 1905 is uitgegroeid tot een grote club met ca. een kwart miljoen leden (min. contributie f 30,- p.j., studerenden t/m 25 jaar en 65-plussers f 15,- p.j., waarvoor je een handboek met alle natuurterreinen en wandelgebieden in Nederland en een fraai kwartaalblad ontvangt en forse kortingen op diverse uitgaven uit de zgn. Groene Winkel).

Wie de Natuurkalender '85 wil bestellen, kan dit doen door overmaking van f 11,25 op giro 9933 van Natuurmonumenten, 's-Graveland, onder vermelding „kalender '85“.

F. S.

*wat de Russen in Afghanistan
doen – slaat alles – bijna
Vietnam*

De Olympische Spelen

Terugblik op een Amerikaans sportspektakel

„To the hell with the Russians” was het voor-Olympisch devies van de Amerikanen. Maar de Spelen waren nog niet begonnen of ze waanden zichzelf in de hemel en waren de Oost-Europeanen vergeten. Sindsdien is het chauvinisme van Los Angeles in alle toonaarden beschreven. Terecht. De Olympische idee bleek door LAOOC-voorzitter Ueberroth en de zijnen zo effectief aan de man gebracht, dat sinds dit jaar niet langer Oost-Europa geldt als de felste belijder van De Coubertins verheven gedachten, maar Californië en misschien wel heel Amerika.

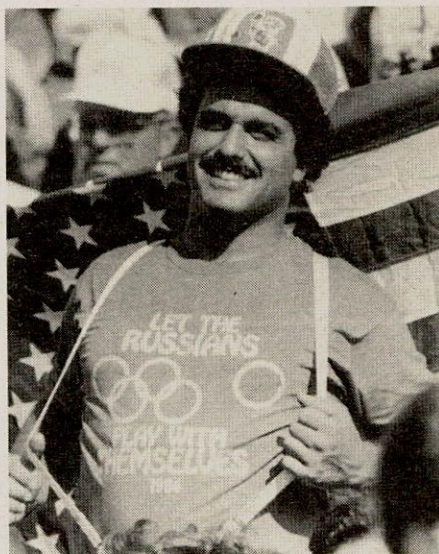
De Olympische idee was er natuurlijk tot en met ingepompt. Juist door de privé-onderneming, die het evenement was, moest het publiek bewerkt worden. Enerzijds om zich producten aan te schaffen van de Olympische sponsors, aan de andere kant om massaal naar de stadions te komen. Beide oogmerken van Ueberroth werden vervuld. Nog nooit werden zo veel geldschietters voor een sportevenement gevonden en nog nooit waren bij Olympische Spelen de live-kijkers zo talrijk.

Zo vervoegden zich bij de diverse accommodaties, waarvan bekend was, dat er nog kaartjes te koop waren, bijvoorbeeld Amerikanen, die eerst 50 dollar neertelden om vervolgens te informeren, welke sport er eigenlijk gaande was. De military? Ritmische gymnastiek? Kunstzwemmen? Het was allemaal best, als het maar Olympisch was. Met drommen kwamen ze binnen. Op de eerste plaats om later te kunnen zeggen: ik ben erbij geweest, en op de tweede plaats: om een Amerikaan(se) te zien winnen. Want vooral van dat laatste kregen ze nooit genoeg. Al kwalificeerden zich in de series van de 100 meter vijf van de zes deelnemers voor de volgende ronde en al deed de tijd volstrekt niet ter zake: als er een Amerikaan vóórlag, ging het Coliseum als één man omhoog en volgde er een oorverdovend gejuich.

Reclame werkte door

De reclamecampagne in Los Angeles bleek dus gewerkt te hebben. De enorme muurschilderingen en uithangborden, waarmee de Olympische schoenen en bieren zich in de stad presenteerden misten, ook al door de ondersteuning van tv-spots, hun uitwerking in genen dele. De Amerikanen kregen de indruk, dat hier werkelijk iets groots te gebeuren stond.

Een ander symptoom was het gemak, waarmee Ueberroth meer dan 50.000 vrijwilligers zo gek kreeg om de hele dag in groen-gele pakjes te staan. Zestien uur per etmaal hielden ze de wacht bij poorten en hekken, scheurden ze



kaartjes, controleerden ze pers-accreditaties of begeleidden ze bezoekers in de twee Olympische dorpen. Wat ze van de Spelen zagen was een verdwaalde „Ster”, meer niet. En toch bleven ze mechanisch vriendelijk („Have a good day”), zij het streng. Want onder hen was een hiërarchie aangebracht, die elke improvisatie of soepelheid onmogelijk maakte. Slechts één vergelijking kon wat dat betreft getrokken worden: die met Moskou, vier jaar geleden.

Pers op de laatste plaats

Qua atmosfeer was het aantal parallelen trouwens opmerkelijk groot. Het voornaamste verschil school inderdaad in de financiële opzet, die in Los Angeles zelfs de schrijvende journalisten tot „uitgebuite” groep maakte. De Spelen waren op de eerste plaats van de tv (ABC), op de tweede van Ueberroth, op de derde van de sponsors, op de vierde van de toeschouwers, op de vijfde van de atleten en op de laatste van de pers. Die laatste categorie werd voor 300 gulden per korte nacht ondergebracht in hotels met te kleine kamers, geen schrijftafel en telefooncentrales uit het jaar nul. Het ontbijt werd weliswaar ge-

deeld met aan lager wal geraakte medebewoners (interessantere mensen dan de gemiddelde Hilton-bewoner), maar die vertelden, dat ze voor dezelfde kamers 150 gulden in de week betaalden! Het verschil ging naar het organisatiecomité.

Dus togen de meeste van de 8000 journalisten maar onmiddellijk naar het gigantische Convention Centre, waar een glas water bijna vier gulden kostte. Waar de Amerikaan met zijn broodje en souvenir een monopoliepositie kon krijgen, daar vliegen de prijzen omhoog. Het was tegelijk de oorzaak van de enige teleurstelling, die Los Angeles te verwerken kreeg: de bezoekers bleven massaal weg. Er was gerekend op een stroom van 625.000 toeristen, er kwam niemand. De hoteliers en autoverhuurbedrijven klaagden steen op steen. De stad won niets bij de Spelen, het LAOOC streek alle winst op om die later te verdelen onder de diverse sportieve Amerikaanse instellingen.

VS: meer dan 80 maal goud

Het is denkbaar, dat de Spelen nog op een later tijdstip voor Californië zullen doorwerken. Maar dat promotie-effect, waar ook Amsterdam voor 1992 op rekent, blijkt bij alle voorgaande Spelen buitengewoon sterk te zijn tegengevoelen. Dus rest de inwoner van Los Angeles (voor zover die als prostituee of drogkelap niet tijdelijk uit de journalistenwijk Watts was verwijderd) slechts een beetje ontroering over het bijna vlekkeloze verloop van de Spelen. Goed, waren 100 bommeldingen en een idioot reed met een personenauto rechtstreeks het publiek in, daar dat was eerder typisch Amerikaans dan Olympisch.

Sportief waren er al helemaal weinig smetten voor de Amerikanen. Meer dan 80 maal goud! Dat had nog geen laatste ooit gepresteerd. Dat dank je de koekoek, zouden wij zeggen, zonder al de Oost-Europeanen is dat geen kunst. Maar de Amerikanen waren blind voor die wetenschap en in hun naïviteit nauwelijks te bevredigen. Dagenlang werd gerouwd om Mary Decker, die op de 3000 ten val kwam, omdat ze zo stoer was geweest de onervaren Zola Budd de achterbenen te trappen. En waar hielden kon, hielpen zelfs de jury's (boksen en turnen vooral) mee om het Amerikaanse medailletotaal steeds maar groter te maken. Het boksen was in zijn gruwelijkheid vaak toch al gegant om te zien, maar met de jureren



Foto ANP

Ria Stalman behaalde de gouden medaille bij het discuswerpen

bij werd het toernooi helemaal één root pleidooi voor afschaffing van minstens dit onderdeel.

Maar Olympische Spelen zijn ook in redere betekenis een monstroom. In Los Angeles mochten de toeschouwers zo ek zijn overal of tenminste van één sport geproefd te hebben, bij volgende gelegenheden en in nuchterder, minder ommercieel en sentimenteel ingestelde landen zal opnieuw blijken, welken ballast de Olympische „beweging het zich meetorst”. In plaats dat om te beginnen de teamsporten geëlimineerd worden, komen er integendeel elke vier jaar marginale onderdelen bij. Heb je eenmaal het kunstzwemmen geaccepteerd, ja dan kun je het kunstzwemmen uiteindelijk ook het onderwaterhockey niet meer tegenhouden. Vermoedelijk kan Nederland er in die laatste sport Bovendien een medaille bijhouden. Want in weinig beoefende sporten (inderdaad kunstzwemmen, hockey en leiduivenschieten) schijnen we ons nog aardig te kunnen weren.

het Nederlandse zwemmen

De grote uitzondering is in dat opzicht het zwemmen. Het beeld werd in Los Angeles door de Oostduitse afwezigheid natuurlijk danig vertekend, maar ook met de DDR waren enige medailles gehaald en was er „in de breedte” aardig gepresteerd. Op de eerste plaats komt dat, omdat het vrouwen-zwemmen nog steeds in ontwikkeling is. Maar aan de andere kant is het inder-

daad zo, dat zwemmen (zoals fietsen en schaatsen) in Nederland onmiskenbaar traditie heeft. Het is alleen vreemd, althans niet zo eenvoudig te verklaren, dat die traditie in een golfbeweging nieuwe talenten blijft voortbrengen. Technisch is er zelden een betere zwemster geweest dan Annemarie Verstappen. En dat was ze al toen ze nog nauwelijks geschoold was in het métier. Slechts enkele karakterologische kenmerken zetten in Los Angeles de rem op een nog verdere uitbouw van de Nederlandse zwemprestaties. Juist in Amerika, waar de sportlieden zich eerst leren presenteren alvorens sterk te presteren, was het nodig onverstoortbaar en zelfverzekerd aan de start te komen. Verstappen had dat niet, Petra van Staveren en Jolanda de Rover deden dat wel. Zoals ook Ria Stalman bij het discuswerpen haar Amerikaanse opleiding uitbuitte om in de allerlaatste worp toe te slaan of zoals bokser Vanderlijde genoeg branie had om een bronzen medaille te halen. Hij had alleen nog onvoldoende reputatie om de jury te overtuigen.

Kreupel selectiebeleid van NOC

Door de Nederlandse medailles sneeuwden een aantal feiten onder. Op de eerste plaats het selectiebeleid van het Nederlands Olympisch Comité, dat net zo kreupel bleek als het dure paard van de ruiter Ehrens. Een ploeg van 140 sportlieden had het NOC uitgevaardigd, schutters, wielrenners, waterpo-

loërs, hoe meer krukken, hoe beter, zo leek het parool. En daartegenover waren in de twee belangrijkste Olympische sporten (atletiek en zwemmen) juist de meest strenge normen aangelegd. De Nederlandse atleten bleken in Los Angeles al vóór aankomst over de kop gedraaid en mochten blij zijn als ze één ronde verder kwamen. De zwemquique had met een evenwichtiger beleid zonder twijfel méér finaleplaatsen verzameld.

Maar vermoedelijk moeten de Nederlandse topsporters wachten tot 1992, want dan is deelname zo goedkoop, dat elke knoeier mee mag doen. Tenminste als Amsterdam de Spelen krijgt. Zoals bekend brachten Van der Reijden en Van Thijn de Nederlandse lobby in Los Angeles op gang. De eerste werd trouwens, naarmate de zon langer en feller bleef schijnen, steeds sceptischer over de kansen van Amsterdam, waar het immers nog wel eens wil regenen.

Hans van Wissen

Russische vrouwen zijn beter in schaken en krachtsporten – Amerikaanse vrouwen niet

De krijgsmacht die de democratie verdient

Na Dienen wij de vrede? uit 1980 is zojuist verschenen *Geestelijke verzorging in een veranderende krijgsmacht*, de tweede publikatie van de Werkgroep Geestelijke Verzorging – Vredesvraagstukken. Deze werkgroep bestaat uit een aantal geestelijk verzorgers in de krijgsmacht, zowel van protestants-christelijke en rooms-katholieke als van humanistische huize. De hoogleraar christelijke ethiek aan de Universiteit van Amsterdam, Wessel Verdonk, nam ook deel aan een aantal bijeenkomsten van de werkgroep. Voor een directe bespreking van dit rapport in EGO stuurde de redactie de drukproef (waardoor de pagina-aanduidingen hieronder iets kunnen verschillen) naar drs. P. H. J. M. Derkx, docent ethiek en filosofie aan het Humanistisch Opleidings Instituut in Utrecht. Zijn reactie, een kritische recensie, is hieronder afgedrukt.

Wat wil de werkgroep?

De werkgroep wil uitlokken tot een gesprek over krijgsmacht en samenleving, waarin het er niet om gaat schuldigen aan te wijzen en dan over te gaan tot de orde van de dag, maar waarin iedereen beseft dat hij zelf in het geding is. Iedereen is dan: iedere militair én iedere burger. De schrijvers van de brochure vinden het de taak van geestelijk verzorgers te bevorderen dat mensen zin en richting kunnen geven aan de wereld waarin ze leven. Het gaat daarbij om de heelheid, het heil van de mens.

„Die heelheid verdraagt zich niet met de innerlijke verscheurdheid, die sommige militairen bij zichzelf waarnemen of die wij bij hen constateren: een innerlijke verscheurdheid tussen burger-zijn en vragen mogen hebben bij de doelstellingen en de middelen van de organisatie enerzijds en militair-zijn en deze vragen niet mogen toelaten anderzijds.” (blz. 25)

„Wij zouden ernstig tekort schieten, wanneer we er geen werk van zouden maken om wat er op het terrein van de ethiek speelt te signaleren en te analyseren. Ons schrijven is dan ook niet gericht tegen de organisatie en de militairen, al lijkt dat misschien wel eens zo door onze kritische opstelling. We keren ons alleen tegen hen, die weigeren over deze dingen na te denken of het denken hierover blokkeren. Dat komt voor. Veel meer komt het echter voor, dat mensen zich van dit alles werkelijk niet bewust zijn. Zij allen moeten worden gediend met inzicht. Wij hopen daaraan bij te dragen met onze analyse.” (blz. 25)

Kritische analyse en stellingname

In die analyse wordt geen blad voor de mond genomen. De werkgroep hanteert terecht het principe: niemand heeft bij

dit soort vraagstukken en analyses de waarheid in pacht, maar het samen zoeken naar waarheid is alleen gediend met een duidelijke stellingname. Hoe meer mensen dit principe hantieren, des te meer mensen de kans krijgen hun antwoorden en analyses te verbeteren.

De stellingname van de werkgroep komt in het kort op het volgende neer. Volgens de werkgroep ontwikkelt zich in de tweede helft van de twintigste eeuw een nieuw „ethos”, een nieuw samenstel van opvattingen over wat menszijn betekent en welke normen voor mensen gelden. Dit nieuwe ethos houdt in dat mensen een sterkere persoonlijke verantwoordelijkheid voelen voor grootschalige zaken als de wapenwedloop en de armoede in de Derde Wereld. Het houdt ook in dat mensen geneigd zijn verder vooruit te denken: „als we zo doorgaan, wat voor wereld laten we dan aan onze kinderen na?” Het nieuwe ethos komt ook tot uiting in een groter besef van de noodzaak de Rechten van de Mens te respecteren. Ten slotte is er sprake van een nieuw ethos m.b.t. de rol van de kerken in de samenleving. De kerk behoort een instituut te zijn dat zich niet alleen bezig houdt met het hiernamaals en het privéleven van de mensen, maar ook met de maatschappelijke werkelijkheid, met inbegrip van de politiek.

Dit nieuwe ethos in de samenleving werkt ook in de krijgsmacht door. Er blijkt bijv. een grotere betrokkenheid van militairen bij maatschappelijke vraagstukken en bewegingen. Er blijkt bijv. een steeds groter gevoel van onbehagen bij militairen over de te massale vernietigingskracht van veel moderne wapens en over de voortschrijdende automatisering van de wapensystemen, die steeds meer leidt tot een leger van bemande wapens i.p.v. bewapende

mensen en die steeds minder mogelijkheden laat voor het zelfs maar weten waar je verantwoordelijk voor bent. Welnu, de werkgroep vindt dat het nieuwe sociale ethos nog onvoldoende doorwerkt in de krijgsmacht.

Noodzakelijke stappen

Wil de krijgsmacht de aansluiting bij de samenleving niet verliezen, dan zijn zo konkludeert de werkgroep – de volgende stappen noodzakelijk:

1. De krijgsmacht moet ernst maken met haar eigen doelstelling: oorlo **voorkomen**. Wapenbeheersing (wapenvermindering? wapenbeperking? een iets trager tempo in de wapenwedloop?) als middel om meer veiligheid te bereiken moet in beleidsdaden zichtbaar worden. Bewapening moet gelooft waardig zijn voor de eventuele tegenstander, maar ook voor de eigen bevoorkoming. De publieke steun voor de NAVO zal snel teruglopen, als het beleid te zeer blijft mikken op overwicht i.p.v. evenwicht.

2. Er moet meer ruimte worden gegeven in de krijgsmacht aan militairen die zich verontrust tonen over de massale vernietigingswapens, met name de nucleaire. Een leger dat de democratie pretendeert te beschermen, moet ze bijv. ook vrijheid van meningsuiting kennen en waarderen. De totale inzetbaarheid van de militair mag volgen de Rechten van de Mens niet betekenen, dat het menselijke in de militair wordt uitgeschakeld, „zodat hij een instrument wordt even gevoelloos en gewetenloos als de wapens die hij bedient. Hij moet zich persoonlijk (ethisch) kunnen inzetten.” (blz. 15). Er zijn allerlei soorten militair personeel op grond van medische en sociale indicaties, zonder dat dat grote problemen oplevert. Er zou een „ethische indicatie” moeten komen voor militairen met gewetensbezwaren tegen kernwapens: zodat zij vrijgesteld zijn van bepaalde militaire taken en toch een behoorlijk carrièreperspectief in de krijgsmacht behouden.

3. Participatie en motivatie van het militaire personeel – op alle niveaus – moet daadwerkelijk bevorderd worden. Het leger moet een instrument in de handen van democratisch gekozen politici blijven, maar dat betekent niet dat de structuur van de krijgsmacht autoritair hiërarchisch moet blijven. De mensen in de krijgsmacht moeten samen aan een door de regering vastgesteld doel werken, met een zekere mate van eigen



verantwoordelijkheid voor iedere militair. Dit laatste is nodig zowel voor een zo doelmatig mogelijk gebruik van de deskundigheden en capaciteiten van de militairen, als voor de menselijke ontplooiing van de individuele militair. Het voorgaande vereist een ander soort opleidingen van het vrijwillig dienend kader. Deze mensen zullen neer moeten worden voorbereid op het coördineren en inspireren van de samenwerking in een team. Overtuigen wordt belangrijker dan bevelen. Hiermee hangt ook samen, dat de scheiding tussen de verschillende hiërarchische lagen in de krijgsmacht (bijv. tussen officieren en onderofficieren) minder strak moet worden. In een krijgsmacht waarin de persoonlijke verantwoordelijkheid van de militair meer ruimte krijgt, wordt de motivatie vanuit hemzelf ook belangrijker. Een motivatie van bovenaf voor schrijven voldoet niet meer. Daarom moet er o.a. meer aandacht komen voor het personeelsbeleid. De mensen in de krijgsmacht moeten meer ervaren dat ze gewaardeerd worden als een belangrijk onderdeel in het geheel. Belangrijk genoeg om zorgvuldig rekening mee te houden.

Uitgangspunt voor discussie

Wit het voorgaande zal duidelijk zijn, dat de brochure **Geestelijke verzorging in een veranderende krijgsmacht** belangrijke vragen aan de orde stelt. Als

uitgangspunt voor discussie is het een prima werkstuk, of men het nu met de stellingname van de schrijvers overwegend eens is of niet. Het is uit het rapport ook duidelijk, dat de schrijvers de krijgsmacht van binnenuit kennen. Dat maakt het nog belangrijker om hun werkstuk serieus te nemen. Ik wil voor het gesprek over deze publikatie al vast twee punten aandragen:

- Mensen zijn op zelfstandig denken en oordelen aangelegd. Het vormen van eigen oordelen om daardoor te komen tot gedrag dat voor eigen geweten verantwoord en zinvol is, is een fundamenteel menselijke behoefte. Dat stelt de werkgroep op blz. 4. Wat betekent het, dat mensen „aangelegd zijn op” zelfstandig denken en oordelen? Dat ze dat feitelijk ook meestal doen? Of alleen dat ze, als de omstandigheden gunstig zijn, waarschijnlijk zelfstandig zullen denken en oordelen? En welke omstandigheden zijn dan gunstig, en hoe vaak komen die voor?

- „De geschiedenis leert, dat de ontwikkeling van het sociale ethos niet is tegen te houden. Het is de samenleving en ook de krijgsmacht geraden hierin mee te gaan.” (blz. 11) Het klinkt bijna dreigend. Ik denk dat de ontwikkeling van een sociaal ethos altijd een ingewikkeld en hachelijk gebeuren is. Bovendien denk ik, dat we in een maatschappij leven met verschillende groepen die verschillende normen- en waar-

denstelsels meedragen, zodat het moeilijk is te spreken van het nieuwe ethos. Als gesproken wordt over geestelijke verzorgers als „pleitbezorgers van maatschappelijke waarden” (blz. 14), dan denk ik dus meteen: „welke maatschappelijke waarden?” Als gesteld wordt, dat maatschappelijke stromingen heden niet of nauwelijks tegen te houden zijn (blz. 12), dan denk ik: „er zijn er zo veel zo lang tegengehouden”, en: „ik zou er zo veel tegen willen houden”.

Kortom, ik heb zo mijn twijfels over het onherroepelijke van dat sympathieke nieuwe sociale ethos. Af en toe be kroop mij bij het lezen het gevoel, dat de wens hier de vader van de gedachte was. Maar de wensen van de Werkgroep Geestelijke Verzorging – Vredesvraagstukken zijn ook het overwegen waard zonder dat bewezen is, dat ze de werkelijkheid van morgen aankondigen.

Peter Derks

EGO lezen: geen oog meer toe doen

De aktualiteit van William Morris

Nu het in 1984 honderdvijftig jaar geleden is dat William Morris in Elm House in Walthamstow werd geboren, heeft het zin om op leven en werk van deze bijzondere kunstenaar en revolutionaire socialist eens nader in te gaan, temeer daar zijn uitspraken tot op de dag van vandaag nog altijd getuigen van een scherpe blik op de toekomst. Zijn politieke ideeën zijn weer aktueel!

De jonge William groeide op in een beschutte omgeving. Zijn vader was een schatrijke makelaar in de Londense city, die in 1844 het geluk had betrokken te zijn bij de mijnspeculatie (tin) van de jaren '40, Devon Great Consols. Na zijn dood in 1847 liet hij een respectabel fortuin na aan zijn vrouw en 9 kinderen die in Water House gingen wonen, ook in Walthamstow, een dorp ten noord-oosten van Londen.

Water House is een groot landhuis, dat in een prachtig park ligt en vanuit Londen met de ondergrondse en daarna de autobus is te bereiken.

Veelzijdig kunstenaar

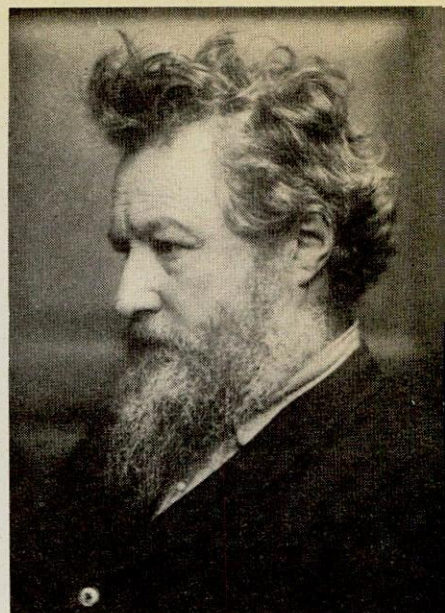
En deze excursie is van harte aanbevolen, omdat Water House ondertussen tot „William Morris Gallery” is omgedoopt. Er zijn heel veel schilderijen en boeken te bewonderen. Maar ook door William Morris ontworpen meubelen, stoffen, tapijten, boekbanden, behangsels, tegels, gebrandschilderd glas en daarnaast vele persoonlijke herinneringen. Ook is er werk te zien van de aan Morris verwante vriendenkring.

Hij was zoals uit bovenstaande opsomming al blijkt „a master of many crafts”. Zijn in 1863 opgerichte werkplaats moest een antwoord zijn op de door hem verfoeide automatisering van de maatschappij. William Morris was een man, die in zijn leven zijn ideeën wilde verwezenlijken. Zo richtte hij ook het boekdrukkunst-atelier Kelmscott Press op, waarvoor hij een drietal lettertypes ontwierp: Golden, Froy en Chaucer.



William Morris speaking from a wagon in Hyde Park May 1 1894

William Morris spreekt op 1 mei 1894 in de Sprekershoek van het Londense Hyde Park



William Morris (1834-1896), gefotografeerd in 1886

Van romanticus naar socialist

Het was vooral de grote cultuurfilosoof John Ruskin, die Morris' ogen opende voor de ongelijkheid in de maatschappij, de uitbuiting van de arbeidersklasse, de afstomping van de mens, die door de invoering van machines ho- langer hoe minder contact had met dat gene, wat gefabriceerd werd.

Aanvankelijk was William Morris een Victoriaanse romanticus in hart en nieren. Van een romanticus, die zijn bevrediging vond in de legenden van een geidealiseerd en heldhaftig verleden, werd hij in de jaren '70 van de vorige eeuw steeds meer een man, die zich inzette om de maatschappij van toen zodanig te beïnvloeden, dat er een betere toekomst zou kunnen ontstaan, speciaal voor de arbeidersklasse, die in die jaren onder erbarmelijke toestanden leefde.

Het was in het jaar 1877 dat Morris zijn beroemde brief aan de werkende klassen publiceerde. Hij spoorde de arbeider aan niet hun eigen dood tegemoet te gaan, door deel te nemen aan een oorlog, waarvan alleen het kapitaal betrouwen zou worden. Ook uit de verdere inhoud van deze brief bleek overduidelijk, dat Morris een weg was ingeslagen, die naar een revolutionair socialisme leidde. Dat deze gedachten en gevoelens hem niet in dank werden afgenomen door de kapitalistische klasse, waartoe hij in feite behoorde, is overduidelijk.

Zeer actueel

Het fascinerende van William Morris „de vader van de moderne beweging”, zoals hij ook wel genoemd wordt, is dat hij een eeuw geleden al over onderwerpen sprak, die op het ogenblik in het middelpunt van de belangstelling staan. De toenemende milieuverontreiniging had zijn grote aandacht. Hij richtte een genootschap op ter bescherming van oude gebouwen, zoals wij thans „monumentenzorg” bezitter

Niemand zou pluche broeken maken,
wanneer er geen livrei-knechts waren
om ze te dragen.

William Morris

Morris waarschuwde voor de uitputting
van de aarde door verspilling en roof-
bouw.

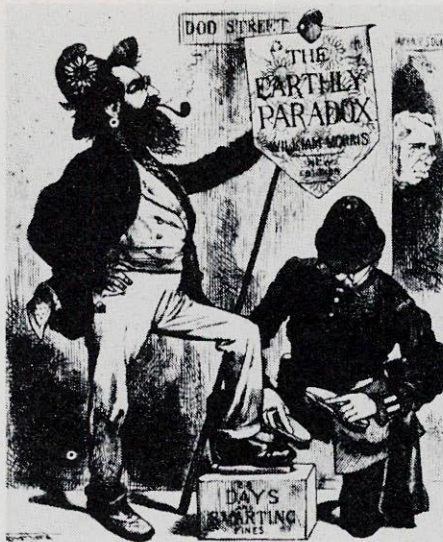
Het grote doel van het socialisme was
volgens Morris de arbeider bewust te
maken zijn, dat socialisme niet beteken-
de de overvloed van de rijken voor ier-
dereen. Het socialisme zou zijn eigen
ondergang bewerkstelligen als het van
de arbeiders kleine kapitalistjes zou
maken.

„Ik had gedacht“, zo zei Morris eens,
dat beschaving betekende het bren-
gen van vrede, orde en vrijheid, men-
en van goede wil, zucht naar waarheid
en haat tegen onrecht en zodoende het
brengen van een goed leven, een leven
onder angst maar vol opwinding. Dat
was wat ik dacht dat beschaving bete-
kende: niet meer fauteuils, kussens, ta-
blijten, exquis vlees en drank en
dienstengevolge scherpere klassenver-
schillen.“ Woorden die vandaag de dag
beschreven kunnen zijn.

Geloof in betere wereld

Zijn hartstochtelijk geloof in een betere
wereld verkondigde Morris vanaf de
1880er jaren van de vorige eeuw met
norm veel vuur en enthousiasme. Als
eerste in Engeland begreep hij, dat al-
leen de georganiseerde arbeidersklas-
se een wapen kon zijn tegen uitbuiting
en onderdrukking.

Morris hield lezingen, richtte een socia-
listisch tijdschrift op, schreef liederen
o.a. „The march of the workers“, dat in
1898 door Troelstra werd vertaald, ver-



Een oude caricatuur op Morris (1866)

kocht pamfletten en sprak op straat en
voor fabriekspoorten. Hij maakte de ar-
beiders duidelijk dat de ellende van
hun bestaan voortspoot uit het kapita-
listisch stelsel. Dat was de grote schul-
dige aan hun trieste levensomstandig-
heden. Zijn vriend, de bekende socialist
en kunstenaar Walter Crane, tekende
William Morris op een met groen en
vlaggen versierde wagen toen hij op de
1ste mei van 1894 in de bekende spre-
kershoek in Hyde Park een groep arbei-
ders toesprak.

Er zouden nog heel veel uitspraken over
kunst en arbeidersbeweging geplukt



Water House in Walthamstow

vaste prik

EGO: onverzettelijk

omdat de Russen over de moeder
van Lenin schrijven – weet ik dat
Tsjernenko ziek is

gisteren lag EGO ook al bij de
kapper

je kunt nu wel je kop in 't zand
steken – maar ook dat is levens-
gevaarlijk

met al die bacteriën, schimmels,
chips en andere verrijkte zaken –
hoeven soldaten toch 't vuile werk
niet meer op te knappen

Heer vergeef 't hen – ze weten niet
wat ze laten

Binnenhof: intercultureel dagver-
blijf

Reagan wil van EGO meer dan
een samenvatting

no nonsense: vastomlijnd aan
geen beredenering onderworpen
geloofsartikel

EGO neemt met jou geen loopje

kunnen worden uit het vele werk dat
Morris ons naliet en dat bewaard wordt
en te zien is in de William Morris Galle-
ry in Water House in Walthamstow.

Verloren hoop

Maar er is veel in de achter ons liggen-
de jaren verkeerd gegaan en vele idea-
len zijn naar de rommelzolder verhuisd.
Met leedwezen zag Morris hoe zijn
strijdgenoten toen al meer en meer de
hervormende kant opgingen. En ook de
vakbonden liepen in het door hem aan-
geklaagde kat- en muisspel van de be-
zittende klasse.

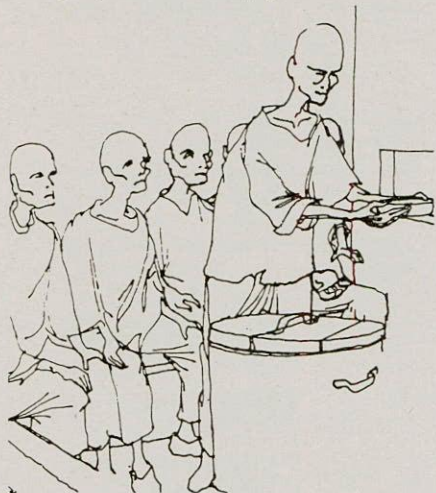
Zijn hoop op een revolutie, de enige ma-
nier om volgens hem het kapitalisme
uit te schakelen, verdween in het niet.
Teleurgesteld wijdde Morris de rest van
zijn leven, hij stierf op 3 oktober 1896 op
Kelmescott, aan het schrijven van een
idyllische utopie „News from nowhere“
(Nieuws van nergens), waarin hij een
ontroerende beschrijving geeft van wat
volgens hem een socialistische maat-
schappij zou zijn en waarvan wij, zo lijkt
het, verder dan ooit verwijderd zijn.

Jan Kooijman



Russische kampen

In „Mijn vlucht uit Siberië“ doet de Amerikaan Victor Herman verslag hoe hij achttien jaar gevangenschap en verbanning naar Siberië overleefde. In 1931 gaat de jonge Victor met zijn familie naar Rusland om er de Sovjetvestiging van Ford op poten te zetten.



De bedoeling was voor drie jaar, het werden er zesenvestig. Na enkele jaren krijgt Victor de kans om militair vlieger te worden. Hij is niet alleen een sportman maar ook een durf. al. Vestigt een nieuw wereldrekord parachutespringen vrije val en verwerft de bijnaam „de Lindbergh van Rusland“. In 1938, 23 jaar oud, wordt hij wegens „kontrarevolutionaire activiteiten“ voor tien jaar opgeborgen in dwangarbeiderskampen in Noord-Rusland. Verschrikkelijke mishandelingen en omstandigheden weet hij te doorstaan (blijft o.a. in leven door een half jaar

lang rauwe rat te eten). In 1948 wordt hij vrijgelaten om kort daarna voor nog eens bijna acht jaar naar Siberië te worden verbannen. Eind 1955, enkele jaren na de dood van Stalin, ontvangt hij bericht van een militair tribunaal dat „alle beschuldigingen zijn ingetrokken“. Toch duurt het nog tot 1976 alvorens de inmiddels gehuwde Herman naar de V.S. mag terugkeren. Zijn twee dochters en zijn vrouw mogen hem na enkele jaren volgen. Het is niet alleen een indrukwekkend, maar vooral ook een beklemmend boek dat van begin tot het einde boeit.

„Mijn vlucht uit Siberië“ door Victor Herman werd uitgegeven door OMEGA Boek te Amsterdam. Prijs f 29,50.

Dienstplicht

Van de socioloog Jan van der Meulen (Stichting Maatschappij en Krijgsmacht) verscheen, al weer enige tijd geleden, het onderzoek „De Taal van de dienstplichtigen“. Van der Meulen ging voor deze studie als volgt te werk.

Hij nam 90 jongens van 15 tot en met 19 jaar een interview af van ongeveer 20 minuten. Deze jongens waren afkomstig uit alle delen van het land en van alle typen vervolgonderwijs. De vragen waar het om ging betroffen de eigen beperkte ervaringen (keuringen, selectie), hun houding t.o.v. de aanstaande dienstplicht en de andere mogelijkheden (weigeren, vrijwilliger worden).

Van der Meulen maakt, aan de hand van deze interview-fragmenten en korte profielschetsen, duidelijk welke kollektieve en individuele principes, normen en ambities een rol spelen bij het denken en praten over de militaire dienst. Het resultaat is een heldere, boeiende en niet in vakjargon geschreven studie. „De Taal van de dienstplichtcultuur“ door Jan van der Meulen werd uitgegeven door Van Gorcum te Assen. Prijs f 25,-.

Bulgarije

De in 1919 aan de macht gekomen radicale boerenpartij o.l.v. Stambolijski werd in 1923 omvergeworpen. Het progressieve beleid van sociale hervormingen had zoveel verzet in Bulgaarse legerkringen gewekt, dat een staatsgreep werd uitgevoerd, waarbij Stam-

bolijski werd gedood. Het daarop volgende rechtsextremistische terreurbewind van Tsankow maakte, vooral onder linkse groeperingen vele slachtoffers. Kort na het aan de macht komen van Tsankow brak er, in september 1923, een opstand uit. Deze eerste massale anti-fascistische verzetsactie in Europa werd bloedig neergeslagen.

De Bulgaarse dichter Geo Milev (geb. 1895) bracht met het lange gedicht „September“ hulde aan deze opstandelingen. Dit in 1924 geschreven, werkelijk schitterende, gedicht werd tegelijkertijd ook zijn laatste werk. Het tijdschrift waarin het verscheen („Vlam“) werd in beslag genomen, Milev werd opgepakt en is nooit meer vrijgekomen. Bij toeval ontdekte men in 1954, in de buurt van Sofia, een massagraf waarbij één van de schedels kon worden geïdentificeerd als die van Milev.

„September“ door Geo Milev werd uitgegeven door de Vlaamse uitg. Zuid uit Gent (verspreiding voor Nederland: In de Knipscheer, Haarlem). Prijs f 16,50.

Vijand

Na zijn boeken over het kernwapenprobleem („Kernontwapening“) en de militaire dienst („In dienst-wat nu?“) verscheen van de hand van generaal-majoor b.d. M. H. von Meyenfeldt onlangs een nieuw boek: „Het vijandsbeeld“.

In dit boek betoogt de auteur dat de vijandschap tussen Oost en West ertoe bijdraagt, dat de kloof tussen arm en rijk in de wereld blijft voortbestaan. Sterker nog: alleen maar groter wordt. Het wegnemen van die vijandschap is van groot belang voor ons allen, de Derde Wereld in het bijzonder.

Dat we er van af moeten is voor Von Meyenfeldt geen vraag. Even wekt hij de indruk zich er wat al te gemakkelijk van af te willen maken door te suggereren dat we, in navolging van hem, naar de Sovjet Unie moeten gaan „om elkaar wat beter te leren kennen“. Dat is maar even, want ook voor de auteur is het eeruitgemaakte zaak dat het een weg van lange adem zal zijn, van generaties. Met de toenemende belangstelling voor het vredesonderwijs als een hoopvolle teken.

Zonder dat het veel nieuws bevat toch een heel plezierig boekje.

„Het vijandsbeeld“ door generaal-ma-

JAN SULDAAT



or M. H. von Meyenfeldt werd uitgege-
en door Zomer en Keuning te Ede. Prijs
19,90.

e opstand

olgens de omslag is „De Opstand“,
et nieuwste boek van Robert Jungk,
en waardige opvolger van „De Atoom-
aat“. Met alle reserve voor flaptek-
en; het is waar. Het boek geeft een
evendig en soms zelfs spannend ver-
ag van „het wereldwijde verzet tegen
oorlog, onmenselijkheid, onrecht en ge-
eweld“ (zoals ook de ondertitel luidt).
et is een weergave van het over de
ehele wereld zich manifesterende,
eeds sterker wordend verzet. Jungk
eperkt zich in dit boek niet alleen tot
at wat zich richt tegen de bewapening.

ROBERT JUNGK DE OPSTAND



Het wereldwijde verzet
tegen oorlog, onmenselijkheid,
onrecht en geweld

ok groeperingen die zich verzetten te-
en de verloederen van het leefmilieu
n de steeds groter wordende kloof tus-
en rijke en arme landen betreft hij in
-jn betoog: Van vredesgroepen zowel
a Oost als in West tot en met de India-
en in Amerika en de Australische abo-
gines. Met als gemeenschappelijk
oel: strijden voor een leefbare wereld.
„De Opstand“ is een optimistisch boek.
oms misschien zelfs wat te optimis-
sch (bijv. hoofdstuk 4, over het verzet
n Oost-Europa). Een zowel boeiend als
opwekkend boek.

„De Opstand“ door Robert Jungk ver-
cheen bij Elsevier te Amsterdam. Prijs
24,90.

alternatieven

of de vredeswetenschapper van het
erste uur Johan Galtung in zijn boek
„Er zijn alternatieven! Vier wegen naar
rede en veiligheid“ het verlossende
ntwoord geeft voor een nieuw en beter
vredes- en veiligheidsbeleid valt te be-
wijfelen.

n dit vlot geschreven boek analyseert
ij breedvoerig (driekwart van de totale
nvang) de ontwikkelingen van na de
e W.O. en hoe het is gekomen dat dit
iteindelijk heeft geleid tot een met
ernwapens bezaaide aardbol. Vervol-
ens zet Galtung zijn vier wegen naar
rede en veiligheid uiteen. Wegen die,

wil het tot resultaten komen, alle vier
tegelijktijd ingeslagen dienen te wor-
den. De aanbevolen wegen zijn: over-
gaan van meer offensieve naar meer
defensieve wapens („transbewape-
ning“); ontkoppelen van de supermach-
ten; onafhankelijkheid nastreven t.o.v.
andere landen, zelfvoorziening of au-
tarkie; nuttigheid of „bruikbaarheid
naar buiten“, voor andere landen dus,
bewerkstelligen.

Of dit inderdaad zal leiden tot datgene
wat Galtung beoogt is zeer de vraag.
Grotere onafhankelijkheid verwachten
van de afzonderlijke staten is nauwe-
lijks realistisch. En als die bereidheid
bij de staten nog wel te vinden zou zijn,
dan is er altijd nog het militair-indus-
trieel-wetenschappelijk complex om
dat te voorkomen.

Samengevat: een boeiende analyse,
maar met oplossingen die niet van gro-
te realiteitszin getuigen.

„Er zijn alternatieven!“ door Johan Gal-
tung werd uitgegeven door De Horstink
te Amersfoort. Prijs f 29,50.

Kernenergie

Ger Paulus is ex-werknemer van het
Belgische opwerkingsbedrijf „Euroche-
mic“. Hij werkte van 1965 tot 1972 bij
deze plutoniumfabriek als wachtchef.
Jarenlang kwam hij dagelijks in aanra-
king met gevaarlijke stoffen via hand-
bediening (o.a. het nemen van mon-
sters, sluiten van leidingen).

Verscheidene jaren na zijn vertrek bij
„Eurochemic“ begon hij te sukkelen
met zijn gezondheid en belandde uit-
eindelijk in de WAO.

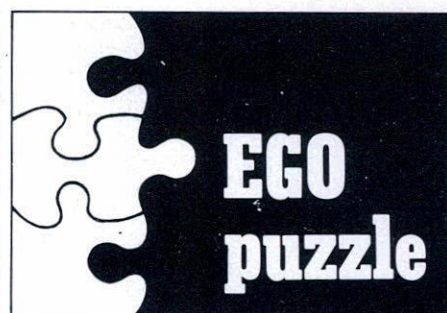
Niet uit rankune, maar vanwege de ge-
brekkige kennis die mensen hebben en
vanwege de onjuiste informatie die de
overheid verstrekt, schreef Paulus het
boek „Kernenergie en opwerking“.
Stap voor stap wordt de lezer meegenomen
door het gehele opwerkingsproces
waarbij ter verduidelijking schema's en
tekeningen worden gebruikt.

Uitgebreid worden ook de veiligheids-
aspecten en de risico's beschreven. Het
doorworstelen van dit boek is, zeker
voor leken, een hele klus. Bovendien is
de uitkomst niet erg hoopgevend. Want
als er één konklusie uit Paulus' boek
kan worden getrokken, dan is het wel
dat we er met z'n allen niet zo gezond
voor staan.

„Kernenergie en opwerking“ door K. G.
Paulus verscheen bij uitg. De Geus,
Postbus 2206 te Breda. Prijs
f 27,50 + f 4,30 verzendkosten (giro
3236734)

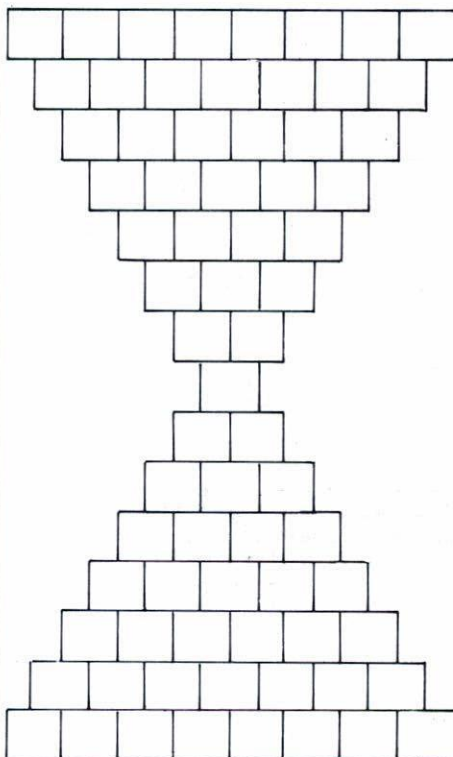
Wim Heij

als het moet blijft EGO
niet in de pas



Zandloper

Er kwamen (door de vakantiemaan-
den?) vrijwel geen oplossingen binnen,
zodat de boeken- en platenbonnen blij-
ven liggen voor een volgende keer.
Hieronder weer eens een zandloper,
waarbij van boven naar beneden woor-
den van de volgende betekenis moeten
worden ingevuld:



- griepen (8)
- vastleggen van schepen (7)
- binnensten (6)
- wenden (5)
- roemen (4)
- kippeloop (3)
- muzieknoot (2)
- klinker (1)
- voegwoord (2)
- telwoord (3)
- deel van een voet (4)
- kieren (5)
- opbrengsten van geld (6)
- vastmaken aan een vijandelijk schip (7)
- omkeren van het getij (8)

Oplossingen dienen binnen te zijn ui-
terlijk 8 november a.s. op ons adres:
EGO-redactie, Coornherthuis, Oranje
Nassaulaan 71, 3708 GC Zeist. Vermeld
naam, adres en voorkeur voor boeken-
of platenbon. Good luck!

